

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Факультет економіки і підприємництва

**Кафедра фінансів, банківської справи
та страхування**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЗАВДАННЯ ТА ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ
«СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», галузь знань 07 «Управління та адміністрування», освітньої програми фінанси, банківська справа та страхування

Умань – 2021

РОЗРОБНИКИ:

Власюк Світлана Анатоліївна, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент Уманського НУС

Прокопчук Олена Тодорівна, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, доктор економічних наук, доцент

Барабаш Леся Віталіївна, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент Уманського НУС

Бондаренко Наталія Вікторівна, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент Уманського НУС

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Нестерчук Юлія Олександрівна, доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва торгівлі та біржової діяльності Уманського НУС

Костюк Віра Степанівна, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Уманського НУС

Рекомендовано кафедрою фінансів, банківської справи та страхування Уманського національного університету садівництва
Протокол від «30» серпня 2021 року №1

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва Уманського національного університету садівництва

Протокол від «31» серпня 2021 року №1

Власюк С.А., Прокопчук О.Т., Барабаш Л.В., Бондаренко Н.В. Методичні матеріали, завдання та вказівки для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Страховий менеджмент» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форми навчання спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Умань: ВПЦ «Візаві». 2021. 60 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	6
2. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	9
3. ГЛОСАРІЙ СТРАХОВИХ ТЕРМІНІВ	15
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	54

ВСТУП

Мета дисципліни «Страховий менеджмент» – отримання знань і навичок з формування і реалізації управлінських рішень з питань організації і управління страховим бізнесом, ефективним використанням наявних ресурсів страхових компаній, оптимізації фінансових потоків страховиків і забезпечені на базі цього поєднання ефективного страхового захисту клієнтів страховиків і зростання добробуту власників страхових компаній.

Основні завдання дисципліни:

- вивчення сутності, ролі та механізму управління страховою діяльністю, що надає змогу об'єктивно сформуванню рівень знань студентів для подальшого успішного застосування в сфері страхування та на повну використовувати можливості страхового захисту в процесі діяльності та особистому житті;
- вивчення методів організації розвитку страхової компанії та регулювання страхової діяльності;
- набуття професійних знань з фундаментальних напрямків управління страховою діяльністю на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- набуття практичного досвіду планування та прийняття управлінських рішень в процесі страхування, перестраховування та інвестиційної діяльності страхових компаній.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі програми:

Пререквізити	Постреквізити
Соціальне страхування	Аналіз і візуалізація фінансових даних
Страховання	Виробнича практика
Страхові послуги та діяльність страхових організацій	Дипломне проектування
Виробнича практика	

Згідно з вимогами освітньої програми студенти **мають здобути компетентності:**

загальні:

- ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

спеціальні:

- СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування;

– СК10. Здатність використовувати фундаментальні знання з фінансів, банківської справи та страхування для прийняття управлінських рішень в аграрному секторі економіки.

Програмні результати навчання:

– ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

– ПР04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

– ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

– ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

– ПР13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

– ПР14. Використовувати фундаментальні знання з фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з управлінськими інструментами для здійснення професійної діяльності в аграрному секторі економіки.

1. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Самостійна робота студента забезпечується комплексом навчально-методичних засобів для навчальної дисципліни «Страховий менеджмент».

Позааудиторна робота з дисципліни потребує від студента щоденної самостійної роботи, яка виконується за завданнями відповідно до плану. Це завдання з підготовки до аудиторних занять, пошуково-аналітична та наукова робота. Всі завдання розроблені так, щоб у процесі їх виконання безперервно поглиблювалися знання, розвивалося мислення, формувалися вміння та навички тощо.

Мета самостійної роботи з дисципліни «Страховий менеджмент» – це не лише здобути і закріпити знання та навички, які студент здобуває на лекціях, семінарах та практичних заняттях, а й сприяти розвитку творчого пошуку студента і реалізації його професійних навичок. У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

Самостійна робота студентів включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до лабораторних занять; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших

форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (тестування); систематизацію вивченого матеріалу.

Формами проведення самостійної роботи є виконання завдань до практичних занять, підготовка до семінарських занять різних видів.

Також доцільно використовувати такі форми самостійної роботи:

- підготовка презентації: вибір студентом певної теми або проблематики для презентації та висловлення власного бачення, філософського підходу до цієї проблеми;

- підготовка аналізу конкретної ситуації у страховій діяльності, підготовка до ситуаційних вправ;

- практикум з навчальної дисципліни, тренінгові програми з використанням програмного забезпечення.

Характерними ознаками цього є наявність завдання і цільової установки на його виконання. Кожному студенту індивідуально видаються питання для дискусій для підготовки доповідей, інформаційних повідомлень з проблемних питань, завдання за складанням комплексного (тематичного) кросворду, написання та презентація індивідуальної роботи на одну із запропонованих тем, статей, підготовка міні-лекцій з проблемних питань, тематичних тестів, робота у групах на базі кейс-методу, а також самостійному опрацюванні матеріалів лекцій та окремих питань, що виносяться на самостійне вивчення.

Самостійне завдання припускає наявність таких елементів: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдання; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок; наявність елементів творчості.

Виконання самостійного завдання сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому фахівцю, виховує у студентів стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо.

Структура самостійної роботи

Назва теми	денна форма
Тема 1. Завдання та суть страхового менеджменту.	
Тема 2. Організація, планування та контроль страхової діяльності	
Тема 3. Маркетинг в системі управління страховою діяльністю	
Тема 4. Врегулювання страхових претензій	
Тема 5. Управління фінансовими результатами страхових компаній	
Тема 6. Управління	

платоспр оможніст ю страхови х компаній	
Тема 7. Управлін ня фінансов ою надійніст ю страхової компанії	
Тема 8. Антикри зове управлін ня в страхови х компанія х	
Разом	

2. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 1. УПРАВЛІННЯ СТРАХОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Тема 1. Загальна характеристика страхового менеджменту

- 1.1. Необхідність і суть страхового менеджменту
- 1.2. Функції страхового менеджменту
- 1.3. Цілі і завдання страхового менеджменту
- 1.4. Правові основи страхового менеджменту

Основні терміни: страховий менеджмент, цілі страхового менеджменту, принципи страхового менеджменту, функції страхового менеджменту, система правового регулювання страхової діяльності.

Питання для самостійного вивчення

Страхова послуга і дослідження попиту на неї.

Розвиток системи страхових послуг в умовах монополії держави на ведення страхової справи.

Інфраструктура страхового ринку України.

4. Сучасна система поглядів на управління страхуванням за кордоном і в Україні.

5. Проблеми використання зарубіжного досвіду в розбудові економічного механізму управління функціонуванням страхового ринку в Україні.

Література: [23-34], мережа Інтернет.

Тема 2. Організація, планування та контроль страхової діяльності

2.1. Зміст, складові та система стратегічного управління страховою організацією

2.2. Процес стратегічного планування в страховій компанії

2.3. Впровадження в діяльність страхових компаній управління на основі збалансованої системи показників

2.4. Контроль страхової діяльності

Основні поняття і терміни: стратегія, корпоративна стратегія, фінансова стратегія, маркетингова стратегія, місія компанії, PEST-аналіз, збалансована система показників (Balanced Scorecard), стандарт ISO 9001:2000

Питання для самостійного вивчення

1. PEST-аналіз зовнішнього середовища та о його вплив на стратегічний розвиток страхових компаній.

2. Основний зміст збалансованої системи показників та їх роль в стратегічному управлінні страховою компанією.

3. Основні напрямки реалізації фінансової складової бізнес-стратегії для типової страхової компанії.

Література: [22, 27, 33], мережа Інтернет.

Тема 3. Маркетинг в системі управління страховою діяльністю

3.1. Задачі, функції та особливості організації маркетингової діяльності в страховій компанії

3.2. Система розробки та продажу страхових послуг

3.3. Управління рекламною діяльністю страхової компанії

3.4. Управління відносинами страховика зі страховими посередниками

Основні поняття і терміни: страховий маркетинг, страхове поле, страхова реклама, маркетингове дослідження, інвестиційне страхування, паспорт страхової послуги, фінансовий супермаркет, Bancainssurance, MLM.

Питання для самостійного вивчення

1. Стратегічна орієнтація маркетингу.
2. Конкурентні пріоритети маркетингу страхової організації.
3. Маркетингові дослідження: завдання, види і структура.

Література: [19,20,26,31], мережа Інтернет.

Тема 4. Врегулювання страхових претензій

- 4.1. Служба врегулювання претензій, її завдання та місце в страховій компанії
- 4.2. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій
- 4.3. Врегулювання вимог страхувальника щодо страхового відшкодування шкоди
- 4.4. Порядок врегулювання вимог страхувальника щодо здійснення страхових виплат та страхового відшкодування збитків

Основні поняття і терміни: страхові претензії, страхова подія, страхова експертиза, аварійний комісар, сюрвейєр, аджастер, страховий акт, страхова сума, страхова виплата, страхове відшкодування, комерційне страхування, соціальне страхування, добровільне страхування, обов'язкове страхування, асистанс-послуги

Питання для самостійного вивчення

1. Врегулювання страхових претензій за договорами, які передбачають «асистанс-допомогу».
2. Депозитне страхування в Україні: сутність, проблеми та перспективи розвитку.

Література:[30-32], мережа Інтернет.

МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Тема 5. Управління фінансовими результатами страхових компаній

- 5.1. Склад доходів і витрат страхової компанії
- 5.2. Управління формуванням прибутку страхової компанії
- 5.3. Оподаткування страховиків податком на прибуток

Основні поняття і терміни: страховий тариф, страхова сума, фінансовий результат від страхової діяльності, фінансовий результат від інвестиційної діяльності, зароблена страхова премія, резерв незароблених премій, інвестиційний процес.

Питання для самостійного вивчення

1. Формування прибутку від страхової діяльності.
2. Формування прибутку страховика від інвестиційної діяльності.
3. Використання методу «директ-костинг» для управління фінансовими результатами страхової компанії

Література: [15,19,25], мережа Інтернет.

Тема 6. Управління платоспроможністю страхових компаній

- 6.1. Платоспроможність страхової компанії та вимоги до її забезпечення
- 6.2. Організація контролю за дотриманням страховиком належної платоспроможності
- 6.3. Управління активами як засіб підтримки платоспроможності страхової компанії

Основні поняття і терміни: платоспроможність, статутний капітал, страхові резерви, потреба, гарантійний фонд, вільні резерви, фактичний запас платоспроможності.

Питання для самостійного вивчення

1. Методика розрахунку раціонального співвідношення активів і зобов'язань страховиків.
2. Чинники фактичної зміни платоспроможності та напрямки її зміцнення.
3. Система управлінських заходів щодо поліпшення платоспроможності страховика.

Література: [11,14,23,29], мережа Інтернет.

Тема 7. Управління фінансовою надійністю страхової компанії

- 7.1. Визначення фінансової надійності страхової компанії та фактори, що її забезпечують.
- 7.2. Управління страховим портфелем страхової компанії.
- 7.3. Управління формуванням і розміщенням страхових резервів.
  - 7.3.1. Економічна сутність страхових резервів.
  - 7.3.2. Управління формуванням обов'язкових резервів з ризикових видів страхування.

Основні поняття і терміни: фінансова стійкість (надійність) страховика; страховий портфель; страхові резерви; технічні резерви; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виникли, але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості; математичні резерви; модифікація математичних резервів; базис прогнозу розрахунку математичних резервів; власне утримання в перестрахованні; сума екцеденту в перестрахованні; сліп; тантьєма.

Питання для самостійного вивчення

1. Управління формуванням додаткових резервів з ризикових видів страхування.
2. Формування резервів зі страхування життя

3. Управління розміщенням страхових резервів

Література: [30,33], мережа Інтернет.

Лекція 8. Антикризове управління в страхових компаніях

8.1. Сутність фінансової кризи на підприємстві

8.2. Сутність та місце антикризового фінансового управління в діяльності страхової компанії

8.3. Вимоги до реорганізації та ліквідації страховика

8.4. Державний контроль за платоспроможністю страхової компанії, засоби впливу і реагування на фінансові порушення страховиків

Основні поняття і терміни: фінансова криза; інсайдер; аквізиція; андерайтинг; перестраховування; математичні резерви; злиття; приєднання; поділ; виділення.

Питання для самостійного вивчення

1. Організація антикризового управління в страхових компаніях.
2. Сек'юритизація активів та зобов'язань страхових компаній.

Література: [10-15,26,32], мережа Інтернет.

3. ГЛОСАРІЙ СТРАХОВИХ ТЕРМІНІВ

Абандон (abandonment) – відмова страхувальника судна або вантажу від усіх прав власності на застрахований об'єкт на користь страховика за умови отримання від останнього всього належного страхового відшкодування. Застосовується в разі пропажі без звісти об'єкта страхування або економічної недоцільності усунення пошкоджень.

Аварійний комісар – це уповноважена страховиком особа, яка встановлює причини, характер та розмір збитків у майновому страхуванні, здійснює документальне оформлення страхового випадку та підготовку матеріалів для розгляду заяви страхувальника про страхову виплату.

Аварійний сертифікат (survey-report) – документ, що видається страхувальникові аварійним комісаром, агентом або іншим уповноваженим представником страховика на підставі наслідків огляду пошкодженого майна. В А. с. фіксуються можливі причини, характер і розмір збитку, зумовленого страховим випадком. А. с. є для страхувальника підставою для висунення претензії страховикові. Проте А. с. не може розглядатись як безумовний доказ відповідальності страховика.

Аварія (average) – небезпечна подія техногенного характеру, яка спричинює загибель людей чи створює на об'єкті або території загрозу їхньому життю й здоров'ю і призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає шкоди довкіллю.

Аварія в морському страхуванні (average in marine insurance) – збиток, завданий судну, вантажу й фрахту під час морських перевезень. Такі А. поділяються на загальні і часткові. Збитки, завдані загальною аварією, поділяються між судном, вантажем і фрахтом. При частковій аварії збитки відносяться на того, хто відповідальний за її виникнення, або на потерпілого.

Аверсія ризику (average of risk) – негативне ставлення до ризику, що доходить до невизнання його значення і ролі, а також виявляється як протидія ризиковій діяльності

Авіаційне страхування (aviation insurance) – страхування ризиків, пов'язаних із використанням авіаційної та космічної техніки. Іноді страхування космічних ризиків виділяється в окремий вид. До А. с. входить: страхування літаків, гвинтокрилів (вертольотів) та іншої авіаційної техніки від пошкодження й знищення; страхування відповідальності перед пасажирами і третіми особами за шкоду, заподіяну їх здоров'ю та майну; відповідальність власників повітряних суден як роботодавців; страхування деяких інших ризиків.

Авто-комбі (auto-combi) – комбіноване страхування транспортних засобів разом із відповідним багажем, водієм та пасажирами.

Аггравация (aggravare) – навмисне або несвідоме перебільшення страхувальником ступеню ризику, що заважає страховикові визначити реальний ризик.

Агент страховий (agent) – фізична або юридична особа, яка діє від імені страховика і в межах наданих ним повноважень

Агрегатний ліміт відповідальності – загальний ліміт відповідальності (найчастіше річний), призначуваний крім лімітів по кожному страховому випадку.

Адендум (addendum) – документ, є додатком до страхового договору. В А. зазначаються зміни в умовах страхування.

Аджастер – це експерт, який представляє інтереси страховика з урегулювання заявлених претензій страхувальника у зв'язку із страховим випадком. На практиці процес урегулювання збитків потребує спеціальних знань та залучення відповідних фахівців. Функції аджастера та аварійного комісара у багатьох випадках аналогічні. Основна відмінність полягає у тому, що аварійний комісар приділяє увагу розслідуванню причин настання страхового випадку, а аджастер – кошторису розміру збитків.

Аквізиція (у системі страхування) – це діяльність страховика чи страхових посередників із залучення клієнтів до укладання нових договорів страхування.

Акселерація (accelerator) – дострокове припинення дії договору страхування в разі порушення його умов страхувальником.

Акт про нещасний випадок (accident report form) – документ, що складається адміністрацією і комітетом професійної спілки підприємства чи установи, якщо з їхнім працівником стався нещасний випадок, пов'язаний з виконанням службових обов'язків. У випадках із пасажиром відповідний документ складається на транспорті. У разі, якщо потерпілий застрахований від нещасних випадків, акт надсилається до страхової організації з метою оформлення страхових виплат

Активи страховика (insurer's assets) – кошти страховика, що інвестовані в цінні папери, придбану нерухомість, інші матеріальні цінності, розміщені на рахунках у банках. Джерелами цих коштів є статутний фонд, страхові резерви та інші пасиви. Від величини й структури А. с. залежить платоспроможність страховика.

Актуарій (actuary) – офіційно уповноважена особа, фахівець, яка з допомогою методів математичної статистики розраховує страхові тарифи. На А. покладається відповідальність за те, щоб страхові фонди були достатніми на той момент, коли компанії доведеться виконувати свої зобов'язання за виданими полісами.

Актуарні розрахунки (actuarial calculations) – система математичних і статистичних методів розрахунку страхових тарифів. Методологія А. р. ґрунтується на застосуванні теорії ймовірностей, демографічної статистики та довгострокових фінансових обчислень інвестиційного доходу страховика. А. р. дають змогу визначити частку кожного страхувальника у створенні страхового фонду.

Акцепт (acceptance) – згода однієї сторони страхових відносин (страхувальника або страховика) з пропозиціями іншої сторони про укладення договору страхування або перестраховування на умовах, що відповідають цим пропозиціям

Акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал

якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, тільки в межах належних їм акцій. Акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства. Кількісний склад акціонерів приватного акціонерного товариства не може перевищувати 100 акціонерів. **Публічне акціонерне товариство** може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій. **Приватне акціонерне товариство** може здійснювати тільки приватне розміщення акцій.

Андеррайтер (underwriter) 1) у страхуванні – висококваліфікована і відповідальна особа страховика, уповноважена виконати необхідні процедури по розгляду пропозицій і прийняттю ризиків на страхування (перестраховування); А. оформляє страхові поліси, оцінює ризик, визначає ставки премій та інші умови страхування; 2) у банківській справі – особа, яка гарантує емітенту розміщення на ринку його облігаційної позики або пакета акцій на узгоджених умовах за спеціальну винагороду; 3) маклер в операціях з цінними паперами.

Андеррайтинг (underwriting) – (у страхуванні) процес оцінювання та прийняття ризиків на страхування (перестраховування).

Аномальна подія (abnormalevent) – відхилення від нормального режиму експлуатації, викликане виходом із ладу обладнання, помилкою або іншими недоліками роботи персоналу.

Ануїтет (annuity) – договір страхування пенсій або ренти, за яким виплачується визначена річна сума доходу протягом життя ануїтента замість попередньої сплати одноразової страхової премії.

Асистанс (assistance) – перелік послуг (у рамках договору страхування), які надаються в потрібний момент через медичне, технічне і фінансове сприяння. Широко використовується в зарубіжних країнах для забезпечення безпеки подорожуючих під час поїздок за кордон (у разі хвороби, нещасного випадку).

Асортимент страхового ринку (insurance market assortment) – набір видів страхових послуг, що пропонуються страховальникам у даній країні, регіоні

Аудит (audit) – незалежна перевірка бухгалтерської звітності та іншої обліково-звітної інформації про діяльність фірми з метою підтвердження їх достовірності і законності. Всі страховики зобов'язані, щорічно проходити зовнішній А. Він здійснюється юридичними або фізичними особами, які мають сертифікати й ліцензії, видані Аудиторською палатою України

Аутсайдер (outsider) – страховик або посередник (брокер, агент), який не є членом страхових об'єднань (асоціацій) і не дотримується в своїй діяльності тарифних та інших угод, тобто виступає як конкурент зазначених об'єднань

Банкрутство (bankruptcy) – визнана арбітражним судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури

Баратрія (barratry) – навмисне завдання шкоди власникові судна або вантажу екіпажем судна

Бенефіціар (beneficiary) – особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування, третя сторона – вигодонабувач за страховим полісом.

Бізнес-план страховика (business plan of the insurer) – формалізована програма діяльності компанії на декілька років, що містить, зокрема, систему заходів, пов'язаних часом і місцем реалізації, узгоджених із стратегією і ресурсами і розрахованих на отримання максимального прибутку, зокрема за рахунок додаткових інвестицій. Основними розділами Б.-п. с. є: характеристика страхових послуг компанії, оцінка ринку збуту страхових послуг, оцінка конкурентоспроможності компанії, план маркетингу, організаційний план, ресурси, оцінка ризику виконання плану, фінансовий план

Біндер (binder) – тимчасова форма угоди між страхувальником і страховиком з приводу наступного укладання страхового договору. Б. здебільшого застосовується у зарубіжній практиці в разі, коли укладення договору вимагає тривалого часу на опрацювання нестандартних умов страхування

Бодмерея (bottomry) – договір позички, за яким капітан судна може отримати в позикодавця кошти під заставу судна або вантажу. У разі загибелі судна або вантажу позикодавець втрачає право вимагати повернення позики. Бодмерея у сучасній практиці застосовується рідко. Така позика оформляється на умовах підвищеної плати (процента).

Бонус (bonus) – а) знижка, що її надає страховик із суми страхової премії за оформлення договору страхування на особливо вигідних умовах. Б. визначається переважно у відсотках або проміле; б) сума прибутку страховика, що спрямовується на збільшення страхових сум за договорами довгострокового страхування.

Бонус-малус (bonus-malus system) – система підвищень і знижок, що застосовується у страхуванні, здебільшого транспортних засобів.

Бордеро (borderreau) – перелік ризиків, прийнятих на страхування, у частині, що передається цедентом на перестраховання. Б. надсилається цедентом страховикові у визначені договором перестраховання строки. Б. бувають попередніми і остаточними.

Брокер Ллойда (Lloyd's broker) – страховий брокер, що зареєстрований на страховому ринку Ллойда (Лондон).

Брокер страховий (insurance broker) – юридична або фізична особа, що має дозвіл виступати посередником між страхувальниками і страховиками. Б. с. діє від імені і за дорученням страхувальників. До його завдань входить пошук страхової компанії (компаній), де можна було б розмістити ризик на оптимальних умовах з погляду надійності страховика і розміру страхових премій. У разі страхового випадку Б.с. надає допомогу страхувальникові в отриманні відшкодування, а також залучається до розміщення ризиків, що передаються на перестраховання. Оплату за послуги Б. с. здійснює страховик

Брокеридж (brokeragefee) – винагорода, яку страховий брокер отримує від клієнта, зокрема за посередницькі послуги щодо врегулювання претензій стосовно страхового випадку.

Брутто-премія (*gross premium*) – загальна сума страхових внесків, визначена на підставі страхової суми і брутто-ставки (страхового тарифу).

Брутто-ставка (*gross rate*) – сума визначеної нетто-премії і навантаження. Ці складові брутто-ставки мають різне призначення. Нетто-ставка має забезпечити відшкодування витрат на покриття збитків з ризикових видів страхування і на виплати зі страхування життя. Навантаження призначене для забезпечення фінансування витрат страховика на ведення справи і отримання планового прибутку від страхових операцій.

Вимоги страхувальників – заяви страхувальників (їх правонаступників або третіх осіб, визначених договором страхування) щодо страхової виплати.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Вільні резерви страховика – частка власних коштів страховика, яка резервується з метою додаткового забезпечення платоспроможності страховика.

Власний капітал – частина в активах страхової компанії, що залишається після вирахування її зобов'язань.

Валове утримання (*gross line*) – сумарний обсяг зобов'язань, узятих страховиком на свій ризик за всіма договорами страхування.

Валовий збиток (*gross loss*) – збиток, що зумовлює потребу виплати всієї страхової суми.

Валютний курс (*currency rate*) – ціна грошової одиниці однієї країни, виражена через грошову одиницю іншої країни або міжнародну грошову одиницю (наприклад, екю). Має вирішальне значення для забезпечення еквівалентності в стосунках з суб'єктами інших держав. В Україні Валютний курс визначається Національним банком України.

Взаємне страхування (*mutual insurance*) – форма страхового захисту, за якої страхувальники, котрі мають споріднені майнові інтереси та ризики, одночасно є членами страхового товариства. В. с. – довготермінова домовленість між групою осіб (юридичних і фізичних) про відшкодування в певних частках збитків один одному в разі настання страхових випадків. Зараз В. с. має значне поширення в зарубіжних країнах, особливо в особистому страхуванні, страхуванні сільськогосподарських, морських ризиків. В. с. в Україні ще не набрало належного розвитку.

Взаємність (*reciprocity*) – умова, згідно з якою цедент перестраховує свої договори в компаніях, які, в свою чергу, власні договори страхування передають йому на перестраховання. В. може застосовуватися за критеріями обсягу премій або наслідків проходження договорів.

Вигодонабувач (*beneficiary*) – особа, визначена страхувальником для отримання належних сум страхових виплат у разі, якщо страхувальник (застрахований) не буде здатний скористатися ними самостійно.

Вид страхування (*line of insurance*) – страхування однорідних об'єктів від характерних для них небезпек.

Викрадення – крадіжка транспортного засобу, заволодіння транспортним засобом без мети присвоєння.

Викупна вартість (*cash surrender value*) – сума, на яку може претендувати власник полісу зі страхування життя в разі припинення дії полісу.

Вина страхувальника (*insured's fault*) – суб'єктивне ставлення юридичної або фізичної особи до своєї протиправної поведінки і її можливих наслідків, що може спричинитися до завдання шкоди. Розрізняють вину двох видів: навмисні дії і необережність. Остання, у свою чергу, поділяється на просту і грубу необережність. Наявність навмисної дії або грубої необережності може бути підставою для звільнення страховика від його обов'язків з виплати страхового відшкодування.

Відкритий ковер (*open cover*) – форма автоматичного страхування вантажів на тривалий час без визначення будь-яких загальних лімітів. В. к. діє в межах генерального полісу. Самостійно юридичної сили не має.

Відновлення страхування (*renewal of insurance contract*) – продовження дії договору страхування на новий термін. На практиці В. с. здійснюється укладанням нового договору або оформленням спеціального додатка до діючого договору. Часто страховики надають страхувальникам, які щороку й своєчасно поновлюють поліси, пільги у вигляді знижок зі страхових премій.

Відшкодування страхове (*insurance indemnity*) – сума, що виплачується страховиком на компенсацію збитку, заподіяного страховим випадком на об'єктах страхування майна і відповідальності. Якщо страхова сума менша від збитку, В. с. здійснюється пропорційно до відношення страхової суми до страхової вартості об'єкта. У разі подвійного страхування В. с. фактичного збитку здійснюється всіма страховиками в межах страхової вартості об'єкта страхування пропорційно до частки кожного в загальній страховій сумі. Умовами договору страхування може передбачатись заміна виплати страхового відшкодування компенсацією збитку в натуральній формі.

Гарантійний фонд страховика – додатковий та резервний капітал страховика, а також сума нерозподіленого прибутку.

Господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі страховика.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Гарантія страхова (*insurance guarantee*) – письмове заручення страховика за свого клієнта щодо його кредитоспроможності. Це означає, що страхова компанія бере на себе зобов'язання в разі настання обумовлених подій сплатити суму неплатежу за свій рахунок.

Генеральний поліс (*general policy*) – письмова угода з фіксованою страховою сумою, розмір якої дозволяє покрити страхуванням кілька відправлень вантажів за умови, що про них буде своєчасно декларовано страховику. Г. п. діє доти, доки не буде використаний (задекларований) увесь ліміт установленної страхової суми.

Гудвіл (*Goodwill*) – комплекс заходів, спрямованих на збільшення прибутку

компанії без відповідного збільшення активних операцій, включаючи використання кращих управлінських рішень, домінуючу позицію на ринку страхових послуг, нові технології.

Державна страхова організація – страхова організація, єдиним власником якої є держава.

Джерело сплати податку – дохід платника, з якого пін сплачує податок.

Договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору.

Дозволені активи – активи страховика, якими мають бути представлені страхові резерви відповідно до вимог статті 31 Закону України «Про страхування».

Дохід від реалізації страхових послуг (зароблені страхові платежі (внески, премії)) – величина, що визначається шляхом збільшення (зменшення) суми надходжень страхових премій протягом звітного періоду (вирахуванням премій, переданих перестраховикам) на суму зменшення (збільшення) результату зміни резервів незароблених премій (з урахуванням відповідно збільшення або зменшення в них частки перестраховиків).

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків).

Декларація страхова (*insurance declaration*) – заява страхувальника про об'єкт страхування і характер ризику. Д. с. містить дані про склад, місцезнаходження, вартість, умови зберігання й використання та іншу інформацію щодо об'єктів, котрі підлягають страхуванню.

Депозит премій (*premium deposit*) – частина страхової премії, що належить перестраховикові, але тимчасово утримується перестраховальником з метою підвищення гарантії своєчасного виконання зобов'язань, передбачених договором перестраховування. Д. п. підлягає поверненню з припиненням дії договору. Д. п. застосовується переважно в договорах із зарубіжними перестраховиками. На кошти, розміщені в Д. п., перестраховикові нараховуються відсотки.

Депозит/вклад (*deposit*): 1) кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резидентів, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезидентів на строк та під відсоток. Залежно від терміну зберігання Д. поділяються на три групи: до запитання, строкові та ощадні. Найпривабливішими є строкові Д. За зберігання грошей на вкладах банки виплачують відсотки. Д. є одним із основних каналів розміщення тимчасово вільних коштів страхових резервів. До страховиків ставиться вимога, щоб грошові кошти зберігалися на рахунках не менш ніж

трьох банків; 2) грошові кошти, що вносяться власниками вантажів на спеціальний рахунок у банку для забезпечення сплати ними внеску за загальною аварією. Якщо вантаж застрахований на умовах, що передбачають покриття загальної аварії, то на вимогу страхувальника депозит має бути внесений страховиком.

Державне обов'язкове страхування (*state insurance*) – форма страхування, при якій визначені законодавством страхувальники сплачують страхові внески за рахунок державного бюджету. Сюди належать обов'язкове страхування військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, податкової і митної служби, народних депутатів та деяких інших категорій працівників.

Держстрах СРСР (*Derzhstrakh SRSR*) – скорочена назва Головного управління державного страхування колишнього СРСР, яке через свої республіканські та місцеві органи здійснювало страхування фізичних осіб, а також майна колгоспів та інших кооперативних і громадських підприємств та організацій.

Держстрах УРСР (*Derzhstrakh URSR*) – до 1958 року був структурним підрозділом Держстраху СРСР і виконував його функції на території України, а пізніше перебував у складі Мінфіну УРСР. Протягом багатьох років був єдиним страховиком. З припиненням державної монополії на страхову справу Д. У. був спочатку перетворений в комерційну, а з 1994 року на Національну акціонерну страхову компанію «Оранта».

Детальний сертифікат (*detailed certificate*) – документ, що містить характеристику кожного випадку перестрахування, прийнятого перестраховиком від цедента.

Диверсифікація (*diversification*) – у страхуванні здійснюється з метою зменшення ризику і отримання більшого прибутку шляхом: 1) одночасного розвитку кількох, не пов'язаних один з одним видів страхування, розширення страховиком спектра страхових послуг; 2) поширення активності страховиків за межі основного бізнесу, що досягається розміщенням активів (із додержанням існуючих нормативів) серед різних, не пов'язаних між собою об'єктів (акції, облігації, нерухомість, банківські депозити).

Дивіденди (*dividend*): 1) частина прибутку акціонерного товариства, котра щорічно розподіляється серед акціонерів; 2) доходи, отримані суб'єктом оподаткування за корпоративними правами у вигляді частини прибутку юридичної особи, включаючи доходи, нараховані як відсотки на акції чи на внески до статутних фондів (за винятком доходів, отриманих від інших видів цінних паперів, від їх продажу і доходів від операцій з борговими зобов'язаннями та вимогами).

Дисклоуз (*disclose*) – прийнята в багатьох країнах норма страхового права, згідно з якою страхувальник зобов'язаний негайно сповістити страховика про будь-які чинники, що можуть мати істотне значення стосовно ризику, прийнятого на страхування.

Дисконт (*discount*): 1) різниця між сумою, зазначеною в векселі, і сумою, що виплачується векселетримачу; 2) різниця між цінами на один і той самий

товар з різними термінами постачання; 3) різниця між номінальною вартістю цінних паперів та їх біржовим курсом, якщо останній є нижчим за вартість.

Диспаша (*claims adjustment*) – розрахунок витрат, пов'язаних із загальною аварією, який складає диспашер. Д. містить докладний виклад причин загальної аварії, а також розподіл їх між учасниками морських перевезень; виконується на підставі заяви зацікавленої особи і висновку диспашера про визнання аварії загальною.

Диспашер (джастер) (*average adjuster*) – фахівець у галузі морського права, який здійснює розрахунки з розподілу витрат за загальною аварією між судном, вантажем і фрахтом.

Добровільне страхування (*voluntary insurance*) – форма страхування, що здійснюється на підставі добровільно укладеного договору між страховиком і страхувальником. Д. с. здійснюється згідно з правилами страхування, що їх розробляє страховик і реєструє в Укрстрахнагляді. Договір Д. с. вступає в дію, як правило, після сплати страхової премії.

Договір перестрахування (*reinsurance treaty*) – угода між двома страховими компаніями, з яких одна – перестрахувальник – зобов'язується передати ризики, а друга – перестраховик – прийняти ризики в перестрахування.

Договір страхування (*insurance contract*) – угода між страхувальником і страховиком, яка передбачає зобов'язання страховика в разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальникові або іншій особі, на користь якої укладено договір, а страхувальник зобов'язується сплатити страхову премію у визначені строки. Д. с. укладається на підставі заяви страхувальника. Факт укладення Д. с. може засвідчуватись також страховим полісом, свідоцтвом. У Д. с. зазначається вид страхування, страхова сума, страхова премія, реквізити сторін, строки початку і закінчення дії договору. Як правило, Д. с. вступає в дію після сплати всього страхового платежу або суми, визначеної за першим строком платежу.

Додаткова комісія (*additional commition*) – надбавка, що виплачується цеденту на покриття витрат, пов'язаних із залученням нових страхувальників.

Додаткова премія (*additional premium*) – додатковий страховий внесок, що сплачується страхувальником за те, що до умов страхування вносяться додаткові ризики, або за страхування ризиків з підвищеною небезпекою. Д. п. застосовується здебільшого в особистому страхуванні в разі, коли андеррайтер вважає, що застрахувати заявника на звичайних умовах, з урахуванням його віку, стану здоров'я, небезпечної професії, складних кліматичних умов, неможливо.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів, які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Експертна рада з питань страхування (*Council of insurance experts*) – створена в 1996 році при Кабінеті міністрів України як дорадчий орган для підготовки висновків щодо формування державної політики у сфері страхування, розроблення пріоритетних напрямків розвитку страхового ринку.

Екседент (*surplus*) – залишок страхової суми, що створюється зверх

власного утримання страховика або перестраховика і повністю надходить у перестраховання.

Ексцедент збитковості (*excess of loss ratio*) – договір непропорційного перестраховання. Дає змогу страховій компанії захищати себе по певних видах страхування на випадок, якщо загальні наслідки здійснення страхового бізнесу перевищують рівень збитковості, що врахований при визначенні премій за страховими договорами.

Ексцедент збитку (*excess of loss*) – договір непропорційного перестраховання. Застосовується страховиками для захисту від великих і не передбачуваних збитків. Вступає в дію тоді, коли сума збитку внаслідок страхового випадку або серії таких випадків, що спричинилися до однієї події, перевищить обумовлену договором суму (пріоритет).

Ексцедент суми (*excess of sum*) – ексцедентний договір перестраховання. Згідно з його умовами всі прийняті на страхування ризики, страхова сума яких перевищує власне утримання цедента, підлягають переданню на перестраховання в межах визначеного ліміту або ексцеденту, тобто суми власного утримання цедента (лінія), помноженої на обумовлене число раз саму на себе.

Ексцедентне перестраховання (*excess of loss reinsurance*) – давня і найважливіша форма пропорційного перестраховання. Застосовується в тих випадках, коли ризики, що приймаються на страхування, за розміром страхових сум дуже коливаються. Е. п. сприяє досягненню необхідного збалансування страхового портфеля цедента. Е. п. найчастіше застосовується при страхуванні від вогню, стихійного лиха, крадіжки, нещасних випадків і при страхуванні життя.

Загальнодержавні податки – податки, які встановлюються вищими органами влади, їх стягнення є обов'язковим на всій території країни, незалежно від того, до якого бюджету (державного чи місцевого) вони зараховуються.

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Збори – особлива форма податкових платежів. На відміну від податків, які мають характер регулярних надходжень, збори є платежами разового, нерегулярного і незначного за розмірами характеру.

Звичайна діяльність – будь-яка діяльність страховика, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Запас платоспроможності (*нетто-активу*)(*solvency margin*) – один із найважливіших показників надійності страховика. Визначається відніманням від загальної вартості майна суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань. Страхові зобов'язання беруться такими, що дорівнюють технічним резервам. На будь-яку дату фактичний З. п. має бути не меншим за нормативний.

Зароблена премія (*earned premium*) – та частина страхової премії, яка припадає на час, що минув після початку страхового періоду.

Застрахований (*reinsured*) – особа, яка бере участь в особистому страхуванні, об'єктом страхового захисту якого є життя, здоров'я і

працевдатність. З. може бути одночасно і страхувальником, З. має право у передбачених договором випадках отримати обумовлену страхову суму або виплати меншого розміру.

Заява про знищення або пошкодження застрахованого майна (*claim*) – подається страхувальником своєму страховикові в письмовій формі з метою отримання страхового відшкодування. На підставі цього документа за наявності страхового випадку складається страховий акт.

Заявник (*proposer*) – особа, яка в письмовій або усній формі висловлює намір придбати страховий поліс.

Збитковість страхової суми (*loss of insurance sum*) – показник діяльності страховика, що характеризує відношення страхового відшкодування до страхової суми всіх застрахованих об'єктів у розрізі ризикових видів страхування. З. с. с. визначається у відсотках, показує ймовірність збитку і зіставленням фактичного і тарифного рівнів використовується для оцінювання ризиків.

Збиток (*claim*) – у страхуванні термін має кілька значень. Серед них: 1) втрата (школа), що підлягає відшкодуванню страховиком; 2) факт настання страхового випадку (реалізації страхового ризику); 3) справа, що містить документи страховика з конкретного страхового випадку, які підтверджують обґрунтованість виплати.

Збиток від загальної аварії (*general average loss*) – шкода, завдана застрахованому інтересу внаслідок загальної аварії.

Збиток від реалізації майна, яке було врятовано (*solvage loss*) – здебільшого пов'язаний з морськими перевезеннями, коли врятоване майно продається раніше, ніж прибуде в порт призначення. Страхувальник має право на виручку від продажу майна за мінусом витрат з його реалізації. Страховик має сплатити страхувальникові збиток, що дорівнює різниці між отриманою сумою виручки і страховою сумою.

Зелена картка (*green card*) – назва однойменної системи міжнародних договорів і страхового свідоцтва про страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, які виїжджають у країни – члени цієї системи. Дістала назву від кольору і форми полісу. Заснована в 1949 році. Нині членами Міжнародної системи З.к. є понад 40 країн Європи, Азії і Африки. У червні 1997 року до складу членів системи З. к. прийнято Україну.

Земське страхування (*zemske insurance*) – один із видів страхування майна до 1917 року. Назва походить від органів, що здійснювали таке страхування, — земств. З. с. було трьох форм: обов'язкове, додаткове і добровільне. Здебільшого це було страхування на випадок пожежі, а згодом і від нещасного випадку. Кожне земство могло здійснювати страхові операції лише на території своєї губернії.

Змішане страхування життя (*combined personal insurance*) – вид особистого страхування, в якому передбачається страхове покриття кількох несумісних ризиків. Найчастіше З. с. ж. включає покриття на випадок смерті з будь-якої причини протягом строку дії договору, при дожитті до закінчення

строку договору і при нанесенні шкоди здоров'ю внаслідок нещасного випадку.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Інсайдер – особа, яка завдяки своєму службовому становищу або спорідненим зв'язкам має доступ до конфіденційної інформації, що недоступна широкій громадськості.

Командитне товариство – товариство, яке включає поряд з одним або більшістю учасників, які несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, також одного або більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників).

Консолідована фінансова звітність – фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття певного рішення.

Каско – вид страхування, що застосовується при страхуванні транспортних засобів (автомобілів). Під терміном "страхування каско" мається на увазі відшкодування збитку від ушкодження або загибелі тільки самого транспортного засобу й не містить у собі страхування пасажирів, перевезеного майна, відповідальності перед третіми особами і т.д.

Кваліфікація (*qualification*) – якісне визначення об'єктів.

Квантиль (*quantile*) – одна з числових характеристик випадкових величин, що застосовується у математичній статистиці.

Квантифікація (*quantification*) – кількісне визначення об'єктів.

Квота у страхуванні (*quota in insurance*): 1) частка участі страховика в загальній страховій сумі в разі страхування об'єкта на умовах співстрахування; 2) частка кожного з учасників у договорі перестраховування.

Квотне перестраховування (*quota share reinsurance*) – перестраховування на базі квоти. Це означає, що страховик передає перестраховикові в погодженій частці всі без винятку прийняті на страхування ризики за певним видом (групою видів) страхування. У цій самій пропорції перестраховикові передається отримана цедентом від страхувальника премія, а перестраховик відшкодовує цедентові сплачені збитки в межах своєї частки страхової суми.

Кептивні страхові компанії (*captive insurance companies*) – компанії, що створюються промисловими, торговельними, банківськими та іншими структурами з метою задоволення їхніх потреб у страхових послугах. Це дає можливість досягати економії на страхових преміях. К. с. к. можуть обходитися без послуг посередників.

Кінцевий термін дії полісу (*expiry date*) – дата закінчення покриття полісу. Не поширюється на поліси, що передбачають автоматичну виплату суми в кінці періоду страхування (страхування на дожиття, довесільне страхування тощо).

Класифікація страхування (*insurance classification*) – система поділу

страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види і форми. К. с. має за мету сприяння формуванню страхового ринку, впорядкування звітності та державного регулювання страхової діяльності, розвитку міжнародної інтеграції в страхуванні.

Клаузула (*clause*) – застереження, що вносяться в договір страхування.

Ковер-нота страхова (*cover note*) – свідоцтво про страхування, яке видається брокером страхувальникові на знак підтвердження укладення договору страхування з переліком списку страховиків. К. с. не має юридичної сили, слугує лише довідковою інформацією. В обумовлений час брокер має вручити страхувальникові поліс. К. с. застосовується і в перестрахованні, де може мати юридичну силу і замінювати сліп.

Коефіцієнт збитків (*claims or loss ratio*) – показник, що розраховується як відношення оплачених претензій і тих, що підлягають оплаті, до зароблених премій.

Коллективне страхування життя (*collective life insurance*) – страхування, при якому може укладатися договір на страхування за рахунок коштів підприємств усіх працівників або їх групи. У К. с. ж. страхувальником є підприємство, а застрахованим — кожний працівник, прізвище якого заноситься до списку, що є невіддільною частиною полісу.

Комерційний кредит (*commercial credit*) – короткостроковий кредит, що надається одним господарським суб'єктом іншому у формі відстрочки платежу за продані товари (послуги). Звичайно оформляється переказним векселем. Відсоток за К. к. входить до ціни товару та суми векселя і здебільшого є нижчим, ніж за банківським кредитом.

Комісія страхова (*insurance commission*) – винагорода, що виплачується страховиком посередникам (брокерам і агентам) за залучення об'єктів на страхування, оформлення документації, інкасацію страхових внесків, а в деяких випадках — і за розгляд страхових претензій. К. с. нараховується у відсотках від страхових премій (внесків). Розмір відсотка залежить від виду страхування та деяких інших факторів.

Конверсія (*conversion*) – переведення полісу з одного виду страхування життя в інший.

Контр алімент (*counter aliment*) – отриманий перестраховальний інтерес.

Кост енд фрейд (*cost and freight*) – ціна товару в порту відправлення плюс морський фрахт до порту призначення. Не включає витрат зі страхування.

Котирування (*quotation*) – визначення страховиком ставки премії, за якою він готовий застрахувати ризик.

Кумуляція (*cumulation*): 1) концентрація страхових ризиків в одній компанії в обсязі, що може призвести до багатьох збитків внаслідок одного страхового випадку; 2) зосередження застрахованих об'єктів на одній території, вулиці, будинку, порту, залізничній станції, судні, що у разі одночасного страхового випадку (наприклад, землетрусу) може призвести до порушення фінансової стабільності страховика. К. має враховуватися при визначенні частини ризику, що залишається на утриманні страховика.

Ліквідні активи – майно страхової компанії, що користується високим попитом на ринку і може бути швидко реалізоване.

Ліквідність – здатність окремих видів активів (майнових цінностей) до швидкої реалізації на ринку та перетворенні на грошові кошти.

Ліцензія на здійснення страхової діяльності – письмовий дозвіл на здійснення конкретних видів страхування, який видає страховикам Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг.

Місцеві податки – податки, які встановлюються місцевими органами влади.

Майнове страхування (*property insurance*) – галузь страхування, в якій об'єктом страхування є майно, що належить юридичним або фізичним особам.

Максимально можливий збиток (*possible maximum loss*) – верхня межа збитку, імовірність появи якого внаслідок одного страхового випадку досить значна.

Маркетинг у страхуванні (*insurance marketing*) – система взаємодіючих видів діяльності, спрямована на планування, визначення ціни, а також на рекламування і реалізацію страхових послуг. М. у. с. – це діяльність, що супроводжує рух послуг від страхової компанії до страхувальника.

Матеріальні факти (*material facts*) – обставини, що впливають на розрахунки андеррайтера при визначенні умов прийняття ним ризику.

Медичне страхування (*medical insurance*) – вид особистого страхування на випадок втрати здоров'я від хвороби або внаслідок нещасного випадку. М. с. застосовується з метою мобілізації та ефективного використання коштів на покриття витрат на медичне обслуговування страхувальників. М. с. може мати форми обов'язкового і добровільного страхування. Договори М. с. укладаються в груповому та індивідуальному порядку. Цей документ є гарантією отримання медичної допомоги в обсягах і на умовах, визначених чинним законодавством або правилами страхування.

Монополія страхова (*insurance monopoly*) – може бути: 1) повною, якщо існує виключне право держави або державної організації на проведення всіх форм і видів страхування у країні; 2) частковою, коли страховик користується С. м. за окремими видами страхування.

Морське страхове бюро України (*Marine Insurers' Bureau of Ukraine*) – форма об'єднання страховиків, юридична особа, яка діє на підставі Положення та установчого договору, погодженого з Укрстрахнаглядом та Державним департаментом морського та річкового транспорту. Бюро має відокремлене майно, самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків, набуває майнових та особистих немайнових прав, має право виступати в суді, арбітражному та третейському судах, виконувати будь-які дії відповідно до укладених угод, що не суперечать законодавству.

Морське страхування (*marine insurance*) – один з найдавніших видів страхування. Охоплює страхування суден, вантажів і фрахту від різних видів небезпеки під час виконання рейсів. Головні ризики: збитки від вогню, блискавки, шторму та іншого стихійного лиха, від зіткнення суден, посадки

судна на мілину, зникнення судна безвісти тощо. Крім того, М. с. покриває витрати за загальною аварією, а також втрати, зумовлені крадіжкою і пропажею вантажу. Обсяг відповідальності за М. с. визначається спеціальними умовами.

Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ) (*Motor Insurers' Bureau of Ukraine*) – форма об'єднання страховиків, що здійснюють страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Створене в 1994 році. Страховики можуть входити до МТСБУ як повні або асоційовані члени. Вищим органом управління є загальні збори страховиків — членів Моторного бюро. Мета МТСБУ — координація діяльності його членів щодо оформлення страхування і покриття шкоди, нанесеної третім особам внаслідок дорожньо-транспортних пригод на території України, а також за її межами, реалізація договорів, конвенцій і домовленостей з уповноваженими організаціями по страхуванню цивільної відповідальності транспортних засобів інших країн. При МТСБУ для забезпечення виконання зобов'язань його членами перед страхувальниками і потерпілими створені страхові резервні фонди: фонд страхових гарантій; фонд захисту потерпілих

Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності страховика та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципом та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.

Непрямі податки – податки, які включаються у вигляді надбавки до ціни товару чи послуги. Їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів.

Нормативний запас платоспроможності – розрахунковий показник, котрий використовується для визначення мінімального рівня фактичного запасу платоспроможності, який повинна мати страхова організація (за вимогою законодавства, на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності).

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, які обчислюються: перша – шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18 (останній місяць буде складатись із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових премій зменшується на 50 відсотків страхових премій, належних перестраховикам; друга шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатись із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 відсотків страхових виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя – на будь-яку дату дорівнює величині, яка визначається

шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0,05.

Навантаження (*loading*) – частина страхового тарифу, не пов'язана з формуванням фондів для здійснення страхових виплат. Н. призначене для мобілізації коштів, необхідних для покриття витрат, пов'язаних з веденням страхової справи (оплата праці персоналу страховика, оренда приміщень офісу, витрати на придбання й експлуатацію обчислювальної техніки, реклама, транспортні витрати, сплата деяких податків та обов'язкових платежів тощо). Н. є джерелом оплати посередницьких послуг і отримання певної суми прибутку від страхової діяльності.

Надзвичайна ситуація (*extraordinary event*) – обставини, що склалися на певній території внаслідок стихійного лиха, катастрофи, аварії або іншої біди, що зумовило людські жертви, шкоду довкіллю, порушення нормальних умов життя і діяльності.

Натуральне страхування (*natural insurance*) – форма страхування, при якій страхові платежі і виплати здійснюються в натурі. Н. с. було характерним для рабовласницького і феодального суспільства. Тепер елементи Н. с. збереглися в деяких економічно слаборозвинутих країнах.

Незароблена премія (*unearned premium*) – частина премії, що по договору страхування або страховому портфелю припадає на ще не початий або залишок періоду страхування.

Непропорційне перестраховування (*non-proportional reinsurance*) – форма організації договорів перестраховування, що передбачає відповідальність перестраховика понад обумовлений розмір збитку або збитковості, тобто відповідальність перестраховика не розраховується залежно від відповідальності страховика.

Нетто-премія (*net premium*) – бруто-премія за мінусом навантаження.

Нетто-ставка (*net rate*) – частина страхового тарифу, що призначена для формування ресурсів страховика для виплати страхових відшкодувань і страхових сум. Методи розрахунку Н. с. у майновому і особистому страхуванні різні.

Нещасний випадок (*accident*) – пожежа, дорожньо-транспортна аварія, катастрофа, отруєння хімічними продуктами чи інша подія, що спричинила смерть або каліцтво застрахованої особи, пошкодження або знищення застрахованого майна.

Нормативний запас платоспроможності (*normative solvency margine*) – на звітну дату (без договорів зі страхування життя) дорівнює більшій з таких величин: 1) визначеної як добуток суми надходжень страхових премій протягом звітного періоду на 0,25 (при цьому сума надходжень страхових премій зменшується на 90% страхових премій, сплачених перестраховикам); 2) визначеної як добуток суми здійснених виплат протягом звітного періоду за договорами страхування на 0,30 (при цьому сума здійснених виплат зменшується на 90% суми компенсацій, отриманих від перестраховиків). Страховики, котрі прийняли на себе страхові зобов'язання в обсягах, які перевищують можливості

їх виконання за рахунок власних активів, мають застрахувати ризик виконання цих зобов'язань у перестраховиків. Перестрахованню підлягають також усі об'єкти, страхова сума кожного за якими перевищує 10% загальної суми сплаченого статутного фонду і сформованих резервів.

Носій ризику (*risk carrier*) – суб'єкт, який бере на себе тягар наслідків ризику.

Нотис (notice or letter of cancellation): 1) стаття договору перестраховання, яка передбачає у випадках, коли один з учасників договору (перестраховик або цедент) матиме намір змінити умови договору або припинити його на наступний рік, він має надіслати своєму партнерові повідомлення про це не пізніше як за три місяці до закінчення терміну дії договору; 2) повідомлення судновласника фрахтівнику про час виходу судна в рейс або очікуване прибуття в порт навантаження (розвантаження).

Облігаторний договір – зобов'язує цедента до передачі визначених часток в усіх ризиках, прийнятих ним на страхування. Передача цих часток ризику перестраховику відбувається тільки в тому випадку, якщо їх страхова сума перевищує власну участь страховика. З іншого боку, договір облігаторного перестраховання накладає зобов'язання на перестраховика прийняти запропоновані йому в перестраховання частки цих ризиків.

Операційна діяльність – основна діяльність страховика, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю

Основна діяльність – операції, пов'язані з реалізацією страхових послуг, що є головною метою створення страхової компанії і забезпечують основну частину її доходу.

Об'єкт страхування (*object of insurance*) – конкретний майновий інтерес страхувальника або застрахованої особи (майно, відповідальність перед третьою особою, життя і здоров'я тощо), якому може бути завдано шкоди стихійним лихом, нещасним випадком або іншою страховою подією.

Обов'язкове страхування (*compulsory insurance*) – форма страхування, що ґрунтується на принципах обов'язковості як для страхувальника, так і для страховика. О. с. має велику перевагу перед добровільним страхуванням у тому, що дозволяє різко знизити тарифи і здешевити страхові послуги. Водночас йому притаманні й недоліки, які полягають у тому, що О. с. не враховує фінансових можливостей кожного страхувальника, особливостей об'єктів страхування і страхових ризиків. Обсяг відповідальності страховика при О. с., як правило, значно нижча за реальну вартість майна Законодавством України передбачено здійснення О. с. з 27 видів, у тому числі страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень у державних сільськогосподарських підприємствах. Більшість видів О. с. становить страхування окремих категорій громадян: (народних депутатів України, працівників силових структур, податкової, митної, ветеринарної служби, пасажирів та ін.), цивільної відповідальності власників транспортних засобів, урожаю сільськогосподарських культур у державних підприємствах тощо.

Обов'язкове страхування пасажирів (*compulsory passengers insurance*) – здійснюється від нещасного випадку в дорозі і поширюється на пасажирів морського, річкового, повітряного, залізничного та автобусного транспорту. Страхова премія входить у вартість квитка.

Окладне страхування (*salary sacrifice scheme*) – форма майнового страхування, що широко застосовувалася в колишньому СРСР. Її головна особливість полягала у визначенні абсолютних норм забезпечення (у рублях на об'єкт). За ними і діючими ставками обчислювалася сума обов'язкового платежу-окладу.

Опціон (*option*) – право продавати і купувати акції за визначеною ціною.

Особисте страхування (*personal insurance*) – галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я і працездатність людини. О.с., спрямоване на забезпечення захисту сімейних доходів громадян, а також на нагромадження ними коштів для підвищення рівня свого фінансового благополуччя.

Оферент (*offeror*) – особа, що подає оферту.

Оферта (*offer*) – пропозиція певній особі укласти угоду з урахуванням викладених умов. Може мати письмову або усну форму. О. вважається прийнятою після її акцепту.

Перестрахові брокери – юридичні особи, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у перестрахованні від свого імені на підставі брокерської угоди із страховиком, який має потребу у перестрахованні як перестраховальник.

Перестраховання – це: – страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований; – система перерозподілу ризику між страховиками, при якій перший (прямий) страховик приймає від страхувальника весь ризик на власну відповідальність, а надалі перерозподіляє між собою та іншими страховиками.

Платоспроможність – здатність страхової компанії своєчасно та повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

Повне товариство – товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Податкова ставка – законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування.

Права вимоги до перестраховиків – категорія дозволених активів страховика, яка визначається як частка перестраховиків у страхових резервах, обчислена в законодавчо визначеному порядку тими ж методами, що і страхові резерви.

Предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, що пов'язані: з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням

(особисте страхування); з володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності).

Представництво страховика – відокремлений підрозділ страховика, який не є юридичною особою, не має права займатися страховою, а також будь-якою підприємницькою діяльністю. Представництво виконує функції та завдання сприяння організації і здійсненню статутної діяльності страховика, виступає від імені страховика і фінансується останнім.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Прямі податки – податки, які встановлюються безпосередньо на дохід (прибуток) або на власність платника податків.

Пенсія (*pension*) – гарантована щомісячна виплата грошових сум для забезпечення людей похилого віку, інвалідів, а також тих, хто втратив годувальника.

Перестраховик (*reinsurer*) – страхова організація, яка приймає об'єкти в перестраховання. Компанія, яка здійснює виключно операції з перестраховання, називається професійним П.

Перестраховальна комісія (*reinsurance commission*) – винагорода, що її сплачує перестраховик цедентові за те, що той передає ризики (об'єкти, договори) у перестраховання. За рахунок цих коштів цедент частково компенсує витрати, пов'язані з підготовкою і здійсненням операцій з прийняття ризиків на страхування, а також передачею обумовленої їх частки перестраховикові.

Перестраховання (*reinsurance*) – порівняно нова для України сфера страхових відносин. В СРСР П. не застосовувалося. П. – операція між двома страховими компаніями, при якій одна з них (цедент) передає від свого імені за певну плату частину ризику за договором, укладеним зі страхувальником, іншої компанії (перестраховикові). П. дозволяє розукрупнювати великі ризики, поділяючи їх між двома або кількома страховиками, що сприяє збалансованості страхового портфеля кожного з них. Завдяки П. підвищується фінансова надійність страховиків, зростає їхня загальна спроможність нарощувати обсяги страхових послуг. П. буває факультативним (за окремими угодами) і договірним (облігаторним). Останнє зобов'язує цедента передавати на перестраховання в межах визначеної суми всі ризики, характер і розмір яких визначений умовами договору. Є дві форми П. – пропорційна і непропорційна.

Пільги у страхуванні (*preferences insurance*) – можуть надаватися у вигляді повного або часткового звільнення окремих страхувальників від сплати платежів з обов'язкового страхування. Наприклад, водії-інваліди, які керують автомобілями, обладнаними відповідним знаком, повністю звільняються від страхових платежів з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. П. у с. можуть полягати також у наданні переваг при укладанні договорів добровільного страхування для постійних страхувальників. Можуть бути застосовані знижки зі страхових премій, пільговий місяць (зі збереженням покриття) на поновлення договорів

страхування тощо.

Подвійне страхування (*double insurance*) – одночасне повне страхування одного й того самого об'єкта від одних і тих самих ризиків у кількох страховиків, через що страхова сума значно перевищує страхову вартість. При виявленні П. с. кожний страховик покриває страхувальникові збиток у межах страхової вартості об'єкта пропорційно до своєї частки в загальній страховій сумі.

Пожиттєва страхова рента (*annuity (whole life insurance rent)*) – різновид особистого страхування, регулярний дохід, що виплачується застрахованій особі до кінця її життя з фонду, нагромадженого за рахунок страхових внесків.

Поліс (страховий договір, страхове свідоцтво) (*policy*) – письмова угода між страхувальником і страховиком, яка засвідчує, що страховик у разі настання страхового випадку бере на себе зобов'язання виплатити страхову суму або в межах страхової суми відшкодувати збиток страхувальникові чи іншій особі, зазначеній у П., за умови сплати страхових платежів у визначені строки П. має містити: назву документа, реквізити страховика, прізвище або назву страхувальника, його адресу, перелік об'єктів страхування, розмір страхової суми, перелік страхових випадків, розмір тарифу, а також страхових платежів, термін їх сплати, строк дії договору, права й обов'язки сторін, інші умови, підписи сторін.

Порто (*porto*) – поштово-телеграфні витрати, що відносяться кредитними, торговельними та страховими організаціями, а також приватними особами на своїх клієнтів

Портфель відповідальності (*portfolio of liability*) – загальна сума відповідальності страховика або перестраховика за всіма діючими полісами

Посередник (*intermediary*) – страховий брокер, або агент, через якого укладається договір страхування і вирішуються окремі питання щодо врегулювання претензій

Правила страхування (*terms and conditions of insurance*) – опрацьовуються страховиком на кожний вид страхування і погоджуються з Укрстрахнаглядом. П. с. мають містити: перелік об'єктів страхування, порядок визначення страхових сум, перелік страхових ризиків, термін і місце дії договору страхування, порядок його укладання, права й обов'язки сторін, дії страхувальника в разі настання страхового випадку та перелік документів, що підтверджують ці випадки, порядок і умови сплати страхових сум, термін прийняття рішення про виплату або відмову щодо відшкодування, умови припинення дії договору і порядок вирішення суперечок. До П. с. додаються страхові тарифи. Якщо П. с. не відповідають цим вимогам, Укрстрахнагляд може відмовити страховикові у видачі ліцензії

Превентивні заходи у страхуванні (*preventive measures in insurance*) – сукупність здійснюваних страховиком або за його рахунок заходів, пов'язаних з попередженням або зниженням руйнівного впливу можливих страхових випадків. П. з. в. с. впливають із самої сутності страхування, його превентивної функції. Це зумовлює потребу всебічного обґрунтування правил страхування і тарифів, а також застосування ефективних форм розрахунків, кваліфікованого

оцінювання ризиків і визначення страхових виплат. Страховики можуть передбачати проведення за рахунок коштів страхових резервів низки заходів, спрямованих на запобігання пожежам, повеням, інфекційним хворобам тварин тощо

Превенція (*prevention*) – попереджувальна діяльність

Претензія (*claim*) – вимога платежу в розмірі шкоди, завданої страховим випадком, але не більшому за страхову суму

Прибуток від страхових операцій – різниця між сумою зароблених страхових премій і собівартістю їх надання

Припинення дії полісу (*suspension of cover (policy)*) – може статися за таких умов: закінчення передбаченого терміну страхування; розірвання страхового договору з ініціативи страхувальника або страховика, смерть страхувальника (фізичної особи); ліквідація страховика або визнання судовими органами договору недійсним

Пролонгація страхування життя (*prolongation of life insurance*) – продовження дії договору змішаного страхування життя або по життєвого страхування понад термін, забезпечений оплаченими внесками

Пропорційне перестраховування (*proportional reinsurance*) – включає договори квотного та ексцедентного перестраховування, згідно з якими перестраховик має свою частку в загальній сумі збитків і загальній сумі премій.

Резерви довгострокових зобов'язань (математичні резерви) – резерви зі страхування життя, які обчислюються актуарно окремо за кожним договором страхування життя згідно із Методикою, затвердженою Уповноваженим (наглядним) органом.

Резерви заявлених, але не виплачених збитків – технічні резерви, що включають зарезервовані несплачені страхові суми і страхові відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких не прийнято рішення щодо виплати або відмови у виплаті.

Резерви із страхування життя – страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють страхування життя. До складу резервів із страхування життя, згідно з законодавством, належать: резерви довгострокових зобов'язань (математичні резерви); резерви належних виплат страхових сум.

Резерви належних виплат страхових сум – резерви чи страхування життя, що включають зарезервовані несплачені страхові суми за відомими вимогами страхувальників, з яких не прийнято рішення щодо виплати або відмови у виплаті.

Резерви незароблених премій – технічні резерви, що включають частки від сум надходжень страхових премій, що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату.

Результат зміни резервів збитків – різниця між величиною резервів збитків на звітну дату і величиною резервів збитків на минулу звітну дату.

Результат зміни резервів незароблених премій – різниця між величиною резервів незароблених премій на звітну дату і величиною резервів незароблених премій на минулу звітну дату.

Рішення про страхову виплату – документ, який містить відомості про розмір і термін сплати страховиком страхової суми або страхового відшкодування на користь страхувальника (його правонаступників або третіх осіб, визначених договором страхування).

Розміщення страхових резервів – вкладення коштів сформованих страхових технічних резервів в дозволені активи у законодавчо визначеному порядку.

Регрес (*regres*) – право страховика на висунення у межах фактично сплаченої страхувальникові суми відшкодування збитку / претензії до третьої сторони, яка винна у страховому випадку, з метою отримання від неї компенсації за нанесену шкоду

Резерв незароблених премій (*unearned premium reserve*) – частина премій за договором страхування, що відповідає терміну страхування, який виходить за межі календарного року. У світовій практиці існує кілька методів визначення Р. н. п. В Україні Р. н. п. на звітну дату формуються залежно від сум надходження страхових премій за попередні 9 місяців (розрахунковий період). При цьому сума премій, що надійшли за 1 квартал, множиться на 0,25, за наступні 3 місяці – розрахункового періоду – на 0,5, за останні 3 місяці – на 0,75. Знайдені добутки додаються. Так само обчислюється сума часток перестраховиків у резервах незароблених премій. Зі збільшенням (зменшенням) сум часток перестраховиків у Р. н. п. у звітному періоді відповідно збільшуються або зменшуються зароблені страхові платежі

Резерви збитків (*claims reserve*) – елемент технічних резервів. Р. з. призначений для розрахунків з неоплачених збитків. Формування Р. з. формується на підставі заяв страхувальників на певну дату, що містять відповідні вимоги про відшкодування збитків. Величина Р. з. на звітну дату є сумою зарезервованих несплачених сум страхового відшкодування на вимогу страхувальника, щодо яких ще не прийнято рішення про повну або часткову відмову у виплаті страхових сум. Якщо Р. з. збільшується проти попередньої звітної дати, то різниця (приріст) відноситься до витрат страховика. У разі зменшення Р. з. – різниця відноситься на зростання доходів страховика

Резерви страхові (*insurance reserve*) – система фондів страховика, утворюваних залежно від видів страхування з метою забезпечення гарантії майбутніх страхових відшкодувань і виплат страхових сум. Р. с. визначаються по-різному в ризикових видах страхування і у страхуванні життя. У ризикових видах страхування формуються резерв незароблених премій і резерв збитків, а у страхуванні життя – математичні резерви. Тимчасово вільні кошти Р. с. інвестуються в цінні папери, нерухомість, розміщуються на депозитних рахунках у банках тощо, що дає можливість страховим компаніям отримувати додаткові доходи

Резервний фонд підприємства / фонд ризику (*reserve fund of enterprise, risk fund*) – створюється з метою забезпечення безперебійності виробництва у разі виникнення ризикових ситуацій. Формується за рахунок прибутку в розмірі, визначеному статутом підприємства. Як правило, не перевищує 25 % суми

статутного фонду. Р. ф. п. використовується для покриття відносно малих збитків, зумовлених непередбаченими обставинами. Дає можливість при укладанні страхових договорів передбачати франшизу

Рентабельність страхових операцій – показник рівня прибутковості страхових операцій: відсоткове відношення суми отриманого прибутку до загальної суми страхових платежів. Р. с. о. визначають також у розрізі видів страхування

Репресивні заходи в страхуванні (*preventive measures in insurance*) – боротьба зі стихійним лихом (повінь, пожежа, великі снігові замети тощо) з метою зменшення розмірів втрат від знищення або пошкодження застрахованих об'єктів

Репресія (*repression*) – придушення випадкової події, явища

Ретроспективний (*loss mitigation*) – попередньо передбачений спосіб дій

Ретроцесія (*retrocession*) – процес подальшої передачі раніше прийнятих у перестраховування ризиків іншим перестраховикам. Р. досягається дробленням великих ризиків, розподілом відповідальності між дедалі більшою кількістю страховиків. Іноді частина таких ризиків може перейти до первинного страховика, якщо в договорі немає відповідного заперечення

Реципієнт – одержувач платежу чи субсидії

Ризик підприємницький – небезпека виникнення матеріальних і фінансових втрат, збитків від проведення підприємницької діяльності, реалізації угод

Ризик страховий (*risk*) – термін, що відповідає кільком поняттям. Під Р. с. розуміють:

1) ймовірну подію чи сукупність подій, на випадок яких здійснюється страхування. Р. с. – можливість загибелі або пошкодження майна від вогню, повені, землетрусу та іншого лиха. В особистому страхуванні Р. с. можуть бути – непрацездатність, смерть, дожиття до певного віку або події.;

2) об'єкт страхування;

3) вид відповідальності страховика;

4) розподіл між страховиком і страхувальником шкоди, заподіяної страховим випадком

Ризик-менеджмент (*risk management*) – систематичне дослідження ризиків, що становлять загрозу для людей, майна й інтересів діяльності, а також розробка й вжиття заходів, спрямованих на вирішення проблеми ризиків. Р. м. охоплює ідентифікацію схильності до ризику, аналіз ступеня захищеності від ризику, опрацювання варіантів контролю за ризиком, вжиття заходів щодо фізичного знищення або скорочення ризику, фінансування можливого ризику за рахунок самострахування або передачі ризику страховикам. Р. м. має свою специфіку стосовно кожного виду страхування

Ризикова премія (*risk (or pure) premium*) – частина страхової премії, яку страховик призначає для створення необхідного резерву з метою виплати страхового відшкодування

Ріторно (*ritorno*) – частина страхової премії, утримувана страховиком у разі розірвання договору

Самостраховання (*self-insurance*) – ризик, який знаходиться на відповідальності самого страхувальника. С. - форма захисту майнових інтересів створенням децентралізованих резервних фондів (фондів ризику) безпосередньо на підприємствах та в організаціях. Здебільшого С. забезпечує покриття збитків, зумовлених малими ризиками. Щодо збитків за середніми та великими ризиками С. виявляється в застосуванні франшизи

Санація (*sanation*) – система заходів, до яких вдається держава з метою поліпшення фінансового стану і запобігання банкрутству або підвищенню конкурентоздатності тієї чи іншої підприємницької структури

Сертифікат у страхуванні (*sertificate*) – документ, що засвідчує страхування окремих партій вантажів, котрі підпадають під дію генерального полісу страхування вантажів

Синдикат Ллойда (*Lloyd's syndicate*) – група андеррайтерів Ллойда, які об'єднуються в синдикат з метою збільшити свої фінансові можливості щодо прийому ризиків на страхування. Страхова премія та збитки між членами синдикату розподіляються пропорційно до частки їхньої участі в прийнятій відповідальності за ризик. Будь-який із С.Л. може визначати свої умови страхування або погоджуватися на умови, запропоновані синдикатом, який є лідером зі страхування конкретного ризику

Синергізм (*synergism*) – економія та інший вигреш за рахунок поєднання компаній при злитті

Сіф (*cost, insurance, freight*) – вартість, страхування, фрахт-CIP) – вид зовнішньоторговельної угоди, згідно з якою продавець зобов'язаний доставити вантаж у порт, забезпечити його навантаження на борт судна і за свій рахунок сплатити фрахт та застрахувати вантаж на ім'я покупця від ризиків на час перевезення й здачі в місці призначення

Сліп (*slip*) – страховий документ, що використовується для попереднього розміщення ризику. С. складається брокером і передається андеррайтерам. Останні акцептують С. власноручним підписом і вказують частку участі в прийнятому на страхування ризику С. найбільш характерний для факультативного перестраховання. У ряді випадків прирівнюється до страхового полісу. Містить дані про цедент, короткий опис ризику, страхову суму, умови страхування і перестраховання, ставку премії, власне утримання цедента тощо

Соціальне забезпечення – система розподільних відносин, у процесі яких створюються й використовуються фонди для матеріального забезпечення громадян у старості, у разі інвалідності, при втраті годувальника та в інших випадках, передбачених законом

Соціальна недостатність – соціальні наслідки порушення здоров'я, що приводять до обмеження життєдіяльності й необхідності соціального захисту.

Соціальне страхування (*social insurance*) – система гарантованого матеріального забезпечення людей у старості, у разі втрати працездатності, при вагітності та в інших обумовлених законом випадках за рахунок коштів

спеціальних фондів, що акумулюються державою з внесків підприємств, організацій і установ згідно з визначеними нормами

Спеціальні умови страхування (*special conditions of insurance*) – умови, застосовувані в разі, коли потрібно змінити, розширити стандартні умови, застосовувані з цього виду страхування

Співстрахування (*co-insurance*) – страхування, при якому один і той самий ризик у певних частках страхують два або більше страховики, видаючи при цьому спільний або окремі поліси відповідно до суми, що становить частку кожного страховика. Якщо ризик розміщується серед страховиків не повністю, то одним із страховиків вважається страхувальник. Він несе відповідальність в обсязі незастрахованого ризику, не сплачуючи премії

Страхова вартість (*insurable value*) – вартість, що її встановлює страхувальник, оцінюючи об'єкт страхування. С. в. не повинна бути вищою за справжню вартість майна на день укладення договору страхування

Страхова компанія (*insurance company*) – юридичне оформлена одиниця підприємницької діяльності у формі акціонерного, повного, командитного товариства чи товариства з повною відповідальністю, яка має ліцензію на право брати на себе обов'язки страховика. В Україні більшість С. к. мають форму акціонерного товариства

Страхова подія (*loss*) – подія, передбачена договором страхування або чинним законодавством, з настанням якої виникає обов'язок страховика відшкодувати завдані цією подією збитки або виплатити страхове забезпечення страхувальникові (застрахованій особі, вигодонабувачеві)

Страхова премія (внесок, платіж) (*insurance premium*) – плата страхувальника страховикові за те, що той зобов'язався відшкодувати страхувальникові у разі виникнення матеріальні збитки, завдані застрахованому майну, або виплатити страхову суму при настанні певних подій. С. п. сплачується одноразово до вступу в дію договору страхування або періодично в передбачені ним строки. Розмір С. п. залежить від страхового тарифу (брутто-ставки) і страхової суми, періоду страхування та іноді від деяких інших факторів

Страхова претензія (*insurance claim*) – вимога страхувальника (вигодонабувача, іншої третьої особи) про відшкодування страховиком збитку, спричиненого випадком, що передбачає перелік страхових подій у договорі страхування

Страхова справа («*Strakhova sprava*») (*Insurance business*) – український науково-практичний журнал, який подає аналітичний концентрат інформації про сферу страхування

Страхова статистика (*insurance statistics*): 1) спеціальна таблиця показників провадження певного виду страхування або всього портфеля ризиків за конкретним полісом протягом обумовленого періоду часу; 2) збір і систематизація даних з майнового та особистого страхування з метою нагромадження матеріалу, необхідного для прийняття своєчасних і обґрунтованих управлінських рішень; 3) галузь статистики, об'єктом якої є діяльність страховиків і їх взаємовідносини зі страхувальниками.

Страхова сума (*sum insured*) – межа грошових зобов'язань страховика щодо компенсації завданих страховою подією збитків страхувальникові (застрахованому). С. с. за майновим страхуванням не повинна перевищувати вартості об'єкта. При добровільному страхуванні життя С. с. не обмежується

Страхове відшкодування (*benefit*) – сума компенсації, що її виплачує страховик страхувальникові за збиток, спричинений застрахованому майну страховим випадком

Страхове поле – максимальна кількість об'єктів, котрі можна застрахувати на добровільних засадах. Щодо страхування майна юридичних осіб це може бути кількість підприємств, які знаходяться в певному регіоні, а щодо особистого страхування – це кількість населення, яке має самостійні доходи

Страхове право (*insurance law*) – сукупність загальноприйнятих правил (норм) поведінки страхувальників, страховиків та їх посередників, визначених державою і закріплених у законах і підзаконних актах, які стосуються страхової діяльності

Страхове свідоцтво (*certificate of insurance*) – посвідчення про страхування. Воно може бути тимчасовим до заміни його на страховий поліс, або видаватися на термін страхування і прирівнюватися до страхового договору. С. с. мало поширення в органах Держстраху УРСР. Нині застосовується за окремими видами страхування в НАСК «Оранта» та деяких інших компаніях

Страховий агент (*insurance agent*) – довірена фізична або юридична особа, яка від імені і в межах наданих страховиком повноважень робить пропозиції страхувальнику щодо страхування ризиків та виконує деякі операції по обслуговуванню договорів страхування. С. а. можуть займатись цією діяльністю повний день, або працювати за сумісництвом. Іноді С. а. може виконувати посередницькі доручення кількох страховиків. С. а. отримує комісію залежно від кількості і суми підписаних договорів

Страховий акт (*insurance act*) – документ, що складається за наслідками огляду застрахованого об'єкта, який постраждав від страхового випадку

Страховий випадок (*insured event*) – стихійне лихо, нещасний випадок або настання іншої події, при якій виникає зобов'язання страховика сплатити страхувальникові (застрахованому, вигодонабувачеві) страхове відшкодування або страхову суму. Перелік С. в. передбачається правилами страхування, страховим договором або чинним законодавством

Страховий внесок (премія, платіж) (*insurance premium*) – сума, що її сплачує страхувальник страховикові за зобов'язання відшкодувати збитки, завдані застрахованому майну, або сплатити страхову суму при настанні зумовлених подій у житті страхувальника (застрахованого). С. в. може сплачуватись одноразово (до вступу договору в дію) і в кілька строків, обумовлених договором страхування

Страховий захист (*insurance protection*) – економічні, перерозподільні відносини, що складаються у процесі запобігання, подолання й відшкодування збитків, завданих конкретним об'єктам: матеріальним цінностям юридичних і фізичних осіб, життю і здоров'ю громадян тощо

Страховий збиток (*loss*) – шкода, нанесена страхувальнику внаслідок страхового випадку

Страховий інтерес (*insurable interest*) – матеріальна заінтересованість у страхуванні об'єктів, до яких страхувальник має стосунок як власник, орендар, перевізник і т. ін. Включає майно і все те, що може бути предметом нанесення матеріального збитку (шкоди) страхувальникові або в зв'язку з чим може виникнути відповідальність страховика перед третіми особами

Страховий менеджмент (*insurance management*) – система управління у сфері страхової діяльності.

Страховий нагляд (*insurance control (supervision)*) – контроль за діяльністю суб'єктів страхового бізнесу, що здійснюються спеціально уповноваженими на це державними органами.

Страховий портфель (*insurance portfolio*): 1) фактична кількість застрахованих об'єктів або число договорів страхування; 2) сукупна відповідальність страховика (перестраховика) за всіма діючими полісами

Страховий пул (*insurance pool*) – добровільне об'єднання страхових компаній для спільного страхування певних ризиків. С. п. не є юридичною особою. Він створюється на підставі угоди між зазначеними компаніями з метою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій на умовах солідарної відповідальності за виконання зобов'язань за договорами страхування. В Україні створено ряд С. п. Найбільший з них - Ядерний страховий пул України. Його засновниками є СК «Оранта-Дніпро», СК «Енергополіс», СК «Алькона», СК «Армада». С. п. діє на принципах співстрахування

Страховий ринок (*insurance market*): 1) економічний простір, в якому взаємодіють страхувальники (формують попит на страхові послуги), різноманітні за формами організації страхові компанії (страховики, котрі задовольняють попит на послуги), страхові посередники (агенти і брокери), а також організації страхової інфраструктури (об'єднання) асоціації (страховиків, консалтингові фірми, навчальні центри); 2) сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу є специфічний товар – страхова послуга, формується попит і пропозиція на неї; 3) форма взаємозв'язку між учасниками страхових правовідносин (страхувальники, страховики та їх посередники)

Страховий фонд (*insurance fund*) – сукупність натуральних запасів і фінансових резервів суспільства, призначений для попередження, локалізації і відшкодування збитків, завданих стихійними лихами, нещасними випадками та іншими надзвичайними подіями

Страховик (*insurer*) – організація, що за певну плату бере на себе зобов'язання відшкодувати страхувальникові або вказаним ним особам нанесену страховою подією шкоду, або сплатити страхову суму.

Страхові операції (*insurance operations*) – сукупність видів діяльності страховика, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням обов'язкового і добровільного страхування юридичних і фізичних осіб. До С. о. відносяться: оцінювання майна та інших об'єктів, що підлягають страхуванню, обчислення страхових платежів, укладання договорів страхування, інкасація внесків і

виконання безготівкових розрахунків, ведення рахунків страхувальників, складання страхових актів тощо

Страховальник (*insured*) – юридична або дієздатна фізична особа, яка уклала договір на страхування (або є С. згідно з чинним законодавством), сплатила належні внески і має право в разі настання страхового випадку отримати відшкодування в межах застрахованої відповідальності або страхової суми, обумовленої в полісі

Страхування (*insurance*) – це економічні відносини, за яких страхувальник сплатою грошового внеску забезпечує собі чи третій особі в разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати страховиком, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, здійснює превентивні заходи щодо зменшення ризику, у разі необхідності перестраховує частину останнього

Страхування вантажів (*cargo insurance*) – один з видів майнового страхування, який може здійснюватися в різних варіантах, зокрема: з відповідальністю за всі ризики чи з відповідальністю за часткову аварію без відповідальності за пошкодження, крім випадків катастрофи або аварії. При будь-якому варіанті не підлягають страхуванню ризики, збитки з яких виникають внаслідок неакуратності або навмисних дій страхувальника

Страхування від безробіття (*unemployment insurance*) – поширений у країнах Заходу вид добровільного страхування відповідальності перед працівниками. С. в. б. здійснює роботодавець

Страхування від вогню (*fire insurance*) – один з найбільш давніх і традиційних видів майнового страхування. У сучасній практиці С. в. в. - забезпечує компенсацію в разі шкоди, нанесеної майну вогнем, ударом блискавки, вибухом та іншими причинами, що призвели до пожежі. До обсягу відповідальності за додаткову плату можуть бути включені збитки, що виникли внаслідок землетрусу, бурі, граду та іншого стихійного лиха, пошкодження водопровідною водою і т. ін.

Страхування від нещасних випадків (*accident insurance*) – вид особистого страхування. Традиційно здійснюється з метою надання допомоги застрахованим особам у разі тимчасової та постійної непрацездатності. Страховим випадком є також смерть застрахованого. Тоді страхова сума виплачується вигодонабувачеві, якого зазначено в полісі, а при його відсутності – спадкоємцям за законом

Страхування від поломки машин (*mashinery breakdown insurance*) - вид майнового страхування, котрий активно використовується в індустріальне розвинутих країнах для захисту підприємців від небезпеки механічних поломок машин, які здебільшого входять до складу важливих технологічних ліній або є ключовими виробничими агрегатами

Страхування відповідальності (*liability insurance*) – галузь страхування, де об'єктом є відповідальність перед третіми особами в разі, якщо їм внаслідок діяльності або бездіяльності страховика буде завдано шкоди

Страховання відповідальності роботодавця (*employer`s liability insurance*) – за договором С. в. р. страховики відшкодовують збитки страхувальникові в разі притягнення його до відповідальності за шкоду завдану життю та здоров'ю працівника. Це можуть бути визнані страховими тілесні пошкодження, професійні захворювання. У разі смерті застрахованого виплата страхової суми здійснюється вигодонабувачеві або спадкоємцям за законом

Страховання військовослужбовців (*military personnel insurance*) – вид обов'язкового особистого страхування на випадок смерті або пошкодження здоров'я, зумовленого виконанням військовим персоналом своїх службових обов'язків. С. в. здійснюється за рахунок коштів державного бюджету

Страховання депозитів (*deposit insurance*) – здійснюється банками з метою забезпечення вкладчикам, насамперед фізичним особам, гарантії повернення вкладів у разі банкрутства банку

Страховання дітей (*child insurance*) – страхувальниками виступають батьки або інші родичі дитини, а застрахованою - дитина до досягнення нею віку 16 років. Страхова сума виплачується застрахованому при дожитті до закінчення терміну страхування. За наслідки нещасного випадку із застрахованим під час дії договору С. д. виплати здійснюються страхувальникові

Страховання електронного обладнання (*insurance of electron equipment*) – становить інтерес для банків, телекомунікаційних компаній та інших організацій, що мають «електронні ризики», і здійснюється на випадок знищення, пошкодження або втрати обладнання. Нерідко страхувальник через пошкодження електронної техніки може нести ще більші збитки внаслідок втрати баз даних. Страхованню витрат на відновлення баз даних відводять окремий поліс

Страховання життя (*life insurance*) – підгалузь особистого страхування, в якій об'єктом страхування є життя застрахованого. Договір на С. ж. укладається на термін не менш як 3 роки. Серед видів С. ж. переважає змішане страхування життя, при якому страховими випадками є такі несумісні події, як смерть застрахованого протягом дії договору або дожиття його до закінчення терміну договору

Страховання засобів автотранспорту (*motor insurance*) – страхування авто-каско, об'єктами якого є вантажні, легкові, спеціальні автомобілі, мотоцикли та деякі інші транспортні засоби, що належать юридичним або фізичним особам. Страхування здійснюється за тарифами, складеними з урахуванням типу транспортного засобу, його віку, вартості, характеру використання, стану зберігання. У С. з. а. беруться також до уваги стаж водія, випадки участі в ДТП, тривалість здійснення С. з. а. та деякі інші чинники. Головними ризиками є пошкодження, знищення, викрадення транспортного засобу. Застосовуються кілька варіантів С. з. а. Різниця між ними полягає здебільшого у визначенні страхової суми і наборі ризиків

Страховання вантажів (*cargo insurance*) – страхування вартості вантажів на всіх видах транспорту без страхування самого транспортного засобу

Страховання каско (*hull insurance*) – страхування вартості засобів

транспорту (суден, літаків, залізничних вагонів, автомобілів) без урахування вантажів

Страховання контейнерів (*containers` insurance*) – звичайно здійснюється на стандартних умовах, як правило, «від усіх ризиків»

Страховання космічних ризиків (*space risk insurance*) – страхування майнових інтересів у космічній діяльності у світовій практиці розпочато 1965 року. Воно охоплює космічні програми в цілому, розробку і запуск одного або серії супутників, проведення експериментів у космосі, життя і здоров'я космонавтів і наземного персоналу, втрату доходів, відповідальність перед третіми особами

Страховання кредитів (*credit insurance*) – вид страхування, об'єктами якого можуть бути банківські позики (покупцеві і продавцеві) комерційні позики, зобов'язання й гарантії за кредитом, довгострокові інвестиції. С. к. має кілька варіантів, а саме:

1) страхування ризику непогашення кредиту. В цьому разі страхувальником виступає банк-позичальник, який страхує кредити, видані, як правило, усім клієнтам;

2) страхування ризику відповідальності за неповернення кредиту. Страхувальником є особа, котра отримує в банку кредит;

3) страхування ризику неплатежу, коли страхувальником є продавець постачальник, який страхує від ризику неплатежу суму, що її покупець має сплатити згідно з контрактом за товари, поставлені в кредит.

У зв'язку з активним переходом банків на кредитування під заставу матеріальних цінностей (підлягають страхуванню), посиленням контролю за роботою банків і страховиків інтенсивність безпосереднього С. к. різко спала

Страховання майна громадян (*personal lines insurance*) – комплекс видів майнового страхування фізичних осіб. У вузькому розумінні включає страхування будівель, домашніх тварин, домашнього майна і легкових транспортних засобів, приватних колекцій. Головні ризики – знищення, втрата або пошкодження майна внаслідок стихійного лиха, вогню, аварії водо- чи електроопалювальних систем, крадіжки. У зв'язку з приватизацією об'єктів житлового фонду, розвитком підприємницької діяльності фізичних осіб, вартість майна, що перебуває у власності громадян, різко зросла, виникли нові об'єкти страхування

Страховання на випадок смерті і втрати працездатності (*whole life and disablement insurance*) – вид особистого страхування. Може здійснюватися в обов'язковій формі для категорій працівників визначених чинним законодавством, і в добровільній формі. До традиційних страхових випадків належать тимчасова втрата працездатності, постійна втрата працездатності, смерть застрахованої особи

Страховання пенсій (*retirement pension insurance*) – вид особистого страхування, за яким страхувальник бере на себе зобов'язання сплатити одноразово або в розстрочку протягом кількох років страхову премію, а натомість страховик зобов'язується періодично виплачувати страхувальникові

(застрахованому) пенсію протягом обумовленого терміну або пожиттєво

Страховання персональної відповідальності (*personal liability insurance*) – охоплює фізичних осіб, які своїми діями можуть завдати шкоди здоров'ю або майну третіх осіб. Потреба в С. п. в. виникає в тих випадках, коли є ризик можливості висунення до винної сторони претензії матеріального характеру, або претензії, що випливає з чинного законодавства і договірних зобов'язань між сторонами

Страховання політичних ризиків (*political risks insurance*) – вид страхування, застосовуваний у світовій практиці для захисту насамперед від небезпеки, що пов'язана з подіями політичного характеру (конфіскація, націоналізація або експропріація власності, військові події, соціальні безпорядки, обмеження конвертації національної валюти і заборона вивозу капіталу), які можуть завдати великих збитків майновим інтересам власників. С. п. р. користується особливим попитом серед іноземних інвесторів

Страховання професійної відповідальності (*professional liability insurance*) – призначене для покриття збитків, завданих третім особам, внаслідок помилок і упущень таких посадових осіб, як адвокати, архітектори, аудиторів, бухгалтерів, нотаріусів і т. ін. С. п. в. поширюється на певний період часу, а не на конкретний випадок. Законом «Про страхування» передбачено перелік професій, щодо яких С. п. в. є обов'язковим

Страховання суден (*hull and machinery insurance*) – охоплює страхування корпусу судна (включаючи машини і обладнання), фрахту та деяких інших витрат, пов'язаних з ризиками плавання на морях, ріках та озерах

Страховання тварин (*live stock insurance*) – охоплює добровільні види майнового страхування вартості тварин на випадок знищення, загибелі або вимушеного забою:

- 1) у сільськогосподарських підприємствах, фермерських господарствах;
- 2) у домашньому господарстві громадян.

Страховання технічних ризиків (*technical risks insurance*) – комплекс видів страхування, що включає страховий захист на випадок будівельно-монтажних ризиків, страхування машин від поломок, страхування електронного й пересувного обладнання, страхування інженерних споруд

Страховання туристів (*travel insurance*) – є обов'язковим і здійснюється суб'єктами туристичної діяльності на основі угод зі страховими компаніями, які мають ліцензію на таке страхування. С. т. передбачає покриття медичних витрат у разі нещасного випадку

Страховання урожаю сільськогосподарських культур (*crop insurance*) – вид майнового страхування. У державних сільськогосподарських підприємствах С. у. с. к. здійснюється в обов'язковій формі. У колективних і фермерських господарствах воно добровільне. Страхування здійснюється на випадок втрати врожаю сільськогосподарських культур внаслідок, заморозку, граду, зливи, посухи, повені, пожежі та низки інших ризиків. С. у. с. к. здійснюється в разі добровільної форми в договірній сумі, але не більше як 70% згаданої вартості урожаю, при обов'язковому страхуванні – 50%

Страховання фрахту (*freight insurance*) – його може здійснювати судновласник або вантажовласник. Якщо інтерес в С. ф. має судновласник, він реалізує його одночасно з страхуванням судна укладанням додаткової угоди до полісу страхування судна. Коли в С. ф. більше зацікавлений власник вантажу, то він оформляє це страхування в такому самому порядку, як і страхування вантажу

Страховання цивільної відповідальності (*third party liability insurance*) – страхування, при якому страховик бере на себе зобов'язання сплатити страхувальникові суми, пред'явлені йому у відповідності з законом і в межах юридичної відповідальності страхувальника перед третіми особами

Страховання ядерних ризиків (*nuclear risks insurance*) – вид страхування, який передбачає відшкодування матеріальних збитків або шкоди, завданої особі внаслідок радіоактивного впливу, зумовленого непередбаченими обставинами при добуванні, виробництві, зберіганні й транспортуванні радіоактивних речовин. У світовій практиці застрахованим вважається майно страхувальника і його відповідальність за можливу шкоду третім особам. З огляду на масштаби атомних ризиків велике значення в такому страхуванні має об'єднання зусиль страховиків. З цією метою створено Ядерний страховий пул України (ЯЧНУ)

Суброгація (*subrogation*) – перехід до страховика права вимоги, яке страхувальник має щодо особи, винної у збитках. Це право поширюється на страховика лише на суму фактично виплаченого ним страхового відшкодування.

Суперкомісія (*overriding commission*) – комісія, яку отримує цедент від перестраховика в доповнення до основної комісії за втрати з ведення договору перестраховання

Сюрвейєр (*surveyor*) – експерт, інспектор, агент страховика, який здійснює огляд судна, вантажів та іншого майна, що приймається на страхування. На підставі висновку С. страховик приймає рішення про укладання договору страхування

Спеціалізована страхова звітність – звітність про страхову діяльність, яку страховики зобов'язані щоквартально (наростаючим підсумком з початку року) подавати до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Склад цієї звітності та зміст окремих форм звітності затверджується розпорядженням Нацкомфінпослуг.

Страхова виплата – грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку.

Страхова експертиза – це досудове розслідування всіх обставин страхового випадку, виходячи із специфіки конкретного виду страхування, що має на меті дати його вичерпну характеристику.

Страхова премія – плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Страхова претензія – вимога страхувальника (вигодонабувача) про відшкодування страховиком збитку, спричиненого випадком, що передбачає перелік страхових подій у договорі страхування.

Страхова сума – грошова сума, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку.

Страхове відшкодування – страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми за договорами майнового страхування і страхування відповідальності при настанні страхового випадку.

Страховий акт – документ, що містить вичерпну інформацію про страховий випадок.

Страховий випадок – подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) – плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Страховий портфель – це фактична кількість застрахованих осіб та об'єктів або сукупність договорів страхування на певній території, на підприємстві, в організації.

Страховий ризик – певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання.

Страховий тариф – ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування.

Страховик – фінансова установа, яка створена у формі акціонерного, повного, командитного товариства або товариства з додатковою відповідальністю і одержала ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Страховиками, які мають право здійснювати страхову діяльність на території України, є: фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю та зареєстровані Уповноваженим органом постійні представництва у формі філій іноземних страхових компаній, які також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Страховиками-нерезидентами вважаються фінансові установи, що створені та мають ліцензію на провадження страхової діяльності відповідно до законодавства тих іноземних держав, у яких вони зареєстровані.

Страхові агенти – юридичні або фізичні особи, які здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від імені страховика за відповідну комісійну винагороду.

Страхові брокери – юридичні особи або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник.

Страхові зобов'язання – зобов'язання страховика за чинними договорами страхування. У вартісному вираженні страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам сформованих страхових резервів.

Страхові резерви – резерви, що утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування).

Страховання – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Сюрвейєр – це експерт, який здійснює огляд майна та оцінку страхового ризику з метою його страхування. На основі висновку сюрвейєра страховик приймає рішення щодо доцільності страхування конкретного ризику. На сьогодні питання проведення професійної попередньої експертизи стає все більш актуальним для страховиків.

Таблиця смертності (*mortality (life) table*) – статистична таблиця, в якій містяться розрахункові показники, що характеризують смертність населення в різному віці і дожиття при переході від однієї вікової групи до іншої. Т. с. складається в цілому за населенням і щодо чоловічої та жіночої статі. Використовується при проведенні актуарних розрахунків

Тантьєма (*profit commission*) – комісія з отриманого прибутку, яку перестраховик щорічно виплачує цедентові за наслідками проходження договорів перестраховання. Застереження про Т. є формою заохочення перестраховиком цедента за надану участь у договорах перестраховання і обережне ведення справи

Тарифи страхові (*insurance tariff*) – ставки страхових платежів з одиниці страхової суми за певний період. С. т. складається з нетто-ставки і навантаження. Їх сума дорівнює брутто-ставці

Тимчасова втрата працездатності – непрацездатність, що супроводжується звільненням від роботи на строк, необхідний для проведення лікування й відновлення працездатності.

Тендерне застереження (*tender clause*) – вимога в полісах зі страхування суден, яка зобов'язує страхувальника негайно сповіщати страховиків про всі аварії судна, що можуть бути об'єктом подання претензій до страховика

Термін страхування (*insurance term*) – період дії договору страхування. Звичайно починається не раніше від терміну сплати першого внеску страхової премії і закінчується з наступом страхового випадку, за яким виплачена вся страхова сума, припинення дії договору через несплату чергових платежів або з інших причин, а також після закінчення визначеного договором терміну страхування

Технічні резерви (*technical reserve*) – сукупність резервів не зароблених премій (по видах страхування) і резервів збитків. Т. р. утворюються страховиками, які здійснюють види страхування, відмінні від страхування життя, з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування

Транспортне страхування (*transport insurance*) – узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків. Т. с. можуть бути охоплені як самі транспортні засоби (див. Страхування каско), страхування вантажів

(Страхування карго), а також відповідальності перевізника перед третіми особами, у тому числі й пасажирами

Трансфер (*transfer*) – переведення, перекладання на когось

Третя сторона (*third party*) – особа, що не є страховиком або страхувальником за конкретним договором (полісом)

Утримання власне (*retention*) – обґрунтований рівень страхової суми, в межах якої страховик залишає на своїй відповідальності долю страхових ризиків, а решту передає на перестраховання

Ф'ючерсний контракт – стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, із фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту

Факультативне перестраховання (*facultative reinsurance*) – метод перестраховання, при якому страховик не несе ніякої відповідальності перед перестраховиком за передачу ризиків у перестраховання. Питання про те, чи передавати ризик у перестраховання і в якому обсязі, вирішує цедент. У свою чергу, перестраховик не має обов'язків перед страховиком щодо прийняття ризиків на свою відповідальність. Головний недолік Ф. п. - відсутність у страховика впевненості в розміщенні ризику в перестраховання, великі витрати часу на оформлення Ф. п.

Факультативний договір (*facultative treaty*) – договір перестраховання конкретного ризику, укладений на добровільних засадах

Факультативно-облігаторний договір (*facultative obligatory treaty*) – форма договору перестраховання, згідно з яким цедент не має права вибору щодо того, передавати ризик у перестраховання чи ні. Так само й перестраховик не має права відмовити в перестрахованні того чи іншого запропонованого ризику

Фіксована комісія (*fixed commission*) – заздалегідь визначений розмір комісії, що не може переглядатись протягом періоду страхування

Фінансовий ринок (*financial market*) – ринок кредитів і фондових цінностей, в тому числі акцій, облігацій та інших цінних паперів. Складовою частиною Ф. р. є страховий ринок

ФОБ (*Free on Board – FOB*) – умова угоди, що застосовується в морській торгівлі. Відповідно до неї покупець зобов'язаний застрахувати вантаж і сплатити вартість перевезення. На продавця покладається своєчасне повідомлення необхідних для страхування даних. У противному разі вантаж залишається на утриманні продавця

Форми страхування (*forms of insurance*) – страхування може бути обов'язковим і добровільним. Обов'язкове страхування запроваджується або скасовується законами України. Нині існує 27 видів обов'язкового страхування. Серед них: медичне страхування, страхування військовослужбовців та працівників інших силових структур, митної, податкової служби, пасажирів на транспорті, працівників низки інших ризикових професій, страхування урожаю сільськогосподарських культур у державних підприємствах, страхування авіаційних суден, страхування цивільної відповідальності власників

транспортних засобів. Із загального обсягу страхування понад 3/4 становить добровільне страхування. Воно здійснюється на підставі договору між страховиком і страхувальником. Умови і порядок проведення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що опрацьовуються страховиком

Форс-мажор (*force majeure*): 1) події, надзвичайні ситуації, які не можуть бути передбачені, попереджені або усунені якими-небудь заходами; 2) обумовлені правилами страхування надзвичайні обставини, на випадок яких страховик звільняється від виконання зобов'язань за договором страхування. Більшість страховиків відносять сюди випадки, що зумовлені військовими діями, страйками, запровадженням надзвичайного стану, радіоактивними викидами тощо

Франшиза (*deductible, franchise*) – передбачена договором частина збитків, що в разі настання страхової події не відшкодовується страховиком. Розрізняють умовну і безумовну Ф. Умовна Ф. засвідчує право звільнення страховика від відповідальності за шкоду, якщо її розмір не перевищує розміру Ф., і збиток підлягає відшкодуванню повністю, якщо його розмір перевищує Ф. Безумовна Ф. свідчить, що відповідальність страховика визначається розміром збитку за мінусом Ф

Фрахт (*freight*) – плата власникові транспортного засобу за перевезення вантажів та пасажирів по будь-яких шляхах сполучення. Особливо часто термін застосовується на морському і річковому транспорті. Інколи під Ф. розуміють вантаж, включаючи витрати на його навантаження, розвантаження. Розмір Ф. визначається на підставі тарифів або обумовлюється в договорі

Фронтингова компанія (*fronting company*) – страховик, що видає на прохання другої компанії поліс від свого імені за умови, що 100% прийнятої відповідальності буде перестраховано у другій компанії. В цьому разі Ф. к. залишає за собою юридичну відповідальність перед страхувальником. Ф. к. має право на отримання комісійної винагороди за фронтингування

Функції страхування (*functions of insurance*) – прояв сутності страхування в дії страхування виконує такі функції: ризикову, створення і використання страхових резервів, заощадження коштів, превентивну

Хеджування (*hedging*) – страхування ціни та прибутку у ф'ючерсних угодах

Холдинг (*holding company*) – страхова компанія яка спрямовує свою діяльність на придбання контрольних пакетів акцій інших страхових компаній, створення холдингових – компаній і здійснення загального керівництва ними

Технічні резерви – страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють загальні (ризикові) види страхування. До складу технічних резервів, згідно з законодавством, належать: резерв незароблених премій; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виникли, але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Товариства взаємного страхування – це товариства, які створені з метою страхового захисту своїх майнових інтересів фізичними та юридичними особами.

Товариство взаємного страхування – безприбуткова некомерційна організація, яка створюється з метою страхового захисту своїх майнових інтересів фізичними та юридичними особами.

Товариство з додатковою відповідальністю – товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного капіталу, а при недостатності цих сум – додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника.

Цедент (перестраховальник) (*cedent*) – страховик, що передає за плату частину прийнятого за договором зі страхувальником ризику на перестраховання іншому страховикові або професійному перестраховикові

Цесіонер (*cessionary*) – особа, якій передається право власності. У страхуванні Цесіонер – страхова компанія, що приймає ризик у перестраховання

Цесія (*cession*) – процес передавання застрахованого ризику в перестраховання

Чартер (*charter*) – вид договору морського та авіап перевезення. Документ, що засвідчує наявність і зміст договору фрахтування між перевізником і фрахтувальником. Залежно від того, який ступінь ризику приймає на себе фрахтувальник, застосовується одна з трьох груп фрахтових угод, кожна з яких оформляється відповідною формою Ч.: рейсовий Ч. фрахтування на час (тайм-чартер), димайз (бербоут-чартер). Бербоут-чартер – договір фрахтування судна без екіпажу на умовах оренди. Витрати зі страхування несе судновласник

Часткова втрата фрахту (*partial loss of freight*) – може мати місце в тих випадках, коли фрахт повністю або частково підлягає оплаті після прибуття вантажу в порт призначення. Ця частина фрахту підлягає страхуванню

Частковий збиток (*partial loss*) – будь-який збиток у застрахованому майні, сума якого менша за страхову суму

Частота страхових випадків (*loss frequency*) – показник, що є елементом збитковості страхової суми. Ч. с. в. визначається відношенням числа страхових випадків до кількості застрахованих об'єктів або договорів страхування в розрізі видів страхування

Чистий коносамент (*clean bill of lading*) – коносамент, що не містить жодних застережень щодо вантажу і його упаковки. Це дуже важливо для забезпечення своєчасності здійснення розрахунків. Банки беруть до уваги лише Ч. к. Застереження щодо коносаменту свідчать про недобросовісність продавця. Нерідко з метою отримання Ч. к. вантажовідправник видає вантажоперевізнику гарантійний лист із зобов'язанням сплатити можливі претензії за свій рахунок

Установчі документи товариства – документи, на підставі яких створюються і діють господарські товариства. Акціонерні товариства та товариства з додатковою відповідальністю створюються і діють на підставі установчого договору і статуту; повне і командитне товариство – установчого договору.

Фактичний запас платоспроможності страховика – нетто-активи

страховика, тобто капітал страховика, вільний від зобов'язань. Визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових (страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів).

Факультативний договір – укладається по кожному конкретному об'єкту страхування, виходячи з умов страхування. Це індивідуальна угода, яка має відношення до одного ризику і дає учасникам угоди повну свободу: цеденту – у вирішенні питання, яку частину платежу слід залишити на власному утриманні, цесіонарію – у прийнятті ризику в тому чи іншому обсязі. При укладанні договору факультативного перестрахування цеденту і цесіонарію надається можливість самостійно оцінки ризику і прийняття відповідного рішення.

Філія страховика – відокремлений підрозділ страховика, який не є юридичною особою, може мати власну назву, має відокремлений баланс та здійснює страхову діяльність по видах, на які страховик одержав ліцензії.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу страховика.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова стійкість (надійність) страховика – це спроможність страховика виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування і перестрахування у випадку впливу несприятливих чинників.

Фінансовий стан – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів фінансово-господарської діяльності страхової компанії і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Формування страхових технічних резервів – визначення величини страхових технічних резервів в порядку, встановленому чинним законодавством.

Франшиза – частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування.

Шедула (schedule) – основний розділ полісу страхування повітряних суден. Ш. містить інформацію про учасників договору страхування, експлуатантів, вигодонабувачів, екіпажі і повітряні судна, що приймаються на страхування, страхові суми, франшизи, терміни страхування тощо. Іноді як шедула може використовуватись складена за стандартною формою заява страхувальника

Шкода (damage) – наслідок порушення прав, що охороняються законом, та інтересів суб'єктів цивільних правовідносин (держави, організацій або громадян). Шкода може бути майновою або моральною. Майнова шкода – це наслідок правопорушень, що мають вартісну форму. Шкода моральна – це моральні та фізичні страждання, спричинені правопорушенням. Вона не може бути виражена у грошовій формі

Шомаж (shomage) – страхування втрати прибутку та інших фінансових втрат, зумовлених призупинкою виробництва внаслідок настання страхового випадку, наприклад повені, пожежі, осідання ґрунту

Юридичні витрати (*leagal expenses*) – витрати, що їх здійснює вантажовласник за згодою страховика в зв'язку з юридичними діями проти перевізника з приводу стягнення з нього збитку. Такі витрати підлягають відшкодуванню страховиком

Юрисдикція (*jurisdiction*) – відправлення правосуддя, підсудність справи. Правильне визначення Ю. має особливе значення у страхуванні ризиків, що виникають у процесі зовнішньоекономічної діяльності. У полісах зі страхування суден, вантажів та інших об'єктів, де сторони страхових відносин належать до різних країн, має бути обумовлено, в якій країні підлягають розгляду судові суперечки, що випливають з договору страхування

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Prokopchuk O., Nepochatenko O., Malyovanyi M., Vlasyuk S., Ivanova N. Structure of Ukrainian Agricultural Insurance Market in Terms of Sectoral Gradation. Proceedings of the 36-th International Business Information Management Association Conference (IBIMA). Sustainable Economic Development and Advancing Education Excellence in the Era of Global Pandemic. 4-5 November, 2020. Granada, Spain. 1879-1889. (Web of Science).
2. Абрамов В. Ю. Страхование: теория и практика: практик. пособ. М.: Волтерс Клузер, 2007. 505 с.
3. Бабенко В. Г. Механізм страхування фінансових ризиків: монографія / Мелітополь: ТДАТУ, 2009. 287 с.
4. Базилевич В. Д. Страхування: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2008. 1019 с.
5. Баранов А. А. Збалансованість страхового портфеля та його вплив на фінансову надійність страховика. Ринок цінних паперів. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2006. № 9. С.65-73.
6. Бечко П. К. Вдосконалення страхування відповідальності в умовах ринкових відносин : зб. наукових праць Прикарпатського НДУ ім. В. Стефаника. 2011. № 7. С. 79-84.
7. Бечко П. К. Потреби сільськогосподарських страхувальників в умовах ринкової економіки. *Вісник УДАУ*. №1-2. 2011. С. 109-112.
8. Бондаренко Н.В., Власюк С.А. Реалії та перспективи агрострахування в Україні. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2018. №2 (66). Серія «Право. Економіка. Управління». С. 55-63.
9. Власюк С. А., Ясінський О. Р. Теоретичні аспекти страхового ринку в Україні. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф., присвяченої 100-річчю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, 23 квітня 2020 р.) / за ред. Плаксієнка В. Я., Пилипенко К. А. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2020. 705 с
10. Власюк С.А. Особливості страхування в Україні: теорія і практика. *Розвиток підприємництва в Україні: теорія, методологія та практика* / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2017. 244 с.
11. Власюк С.А. Страховий менеджмент в умовах глобалізаційних процесів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. №7. С. 207–212. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-207-212>
12. Власюк С.А. Страховий менеджмент та напрями його вдосконалення в нових умовах регулювання ринку фінансових послуг України. Гармонізація фінансово-економічного середовища України в комунікативному просторі : монографія / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2021.– 523 с.

13. Власюк С.А., Андрусішина Н.В. Страхування як інструмент мінімізації ризиків у аграрному секторі економіки України. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення», 4-5 червня 2021р. Уманський НУС. Умань. 130 с.
14. Власюк С.А., Барабаш Л.В. Бондаренко Н.В. Актуальні питання розвитку агостраховання в Україні. *АгроТерра: освіта, наука та бізнес*. Науково-методичний центр «Агроосвіта». 2018. №1(4). С.60-64.
15. Власюк С.А., Бондаренко Н.В. Реалії та перспективи агостраховання в Україні. Університетські наукові записки. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2018. №2 (66). Серія «Право. Економіка. Управління». С.55-63.
16. Власюк С.А., Бондаренко Н.В. Сучасні реалії майнового страхування в Україні. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України». 25–26 травня 2017 р. Херсон. Ред.-вид. центр «Колос». ХДАУ. 2017. 175 с.
17. Власюк С.А., Цимбалюк Ю.А., Ролінський О.В. The ways of activation of insurance companies' investment activities in Ukraine. Scientific approaches to the study of the world economy: collective monograph / Mishchenko Volodymyr, Drougova Olena, Domnina Irina – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2020. 84 p. Available at : DOI : 10.46299/isg.2020.MONO.ECON.II
18. Власюк С.А., Цимбалюк Ю.А., Ролінський О.В. Фінансова безпека як основа функціонування страхового ринку. Теоретичні, методичні та практичні аспекти сталого розвитку економіки України / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2020. 224 с.
19. Власюк С.А., Цимбалюк Ю.А., Хомутовська Д.А. Агостраховання як основний інструмент управління ризиками в сільському господарстві. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення», 4-5 червня 2021 р. Уманський НУС. Умань. 130 с.
20. Власюк С.А., Цоток А.А. Проблеми та перспективи розвитку особистого страхування в Україні / Актуальні питання сучасної економіки : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф., 15 листопада 2017 р. / Редкол.: Непочатенко О.О. (відп.ред.) та ін. Київ : Видавництво «Основа» 2017. 364 с.
21. Власюк С.А., Щербина Н.С. Теоретичні аспекти специфіки маркетингу в страхуванні. *Соціально-економічні засади формування економічної системи України*: колект.моногр. /За ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2019. 276 с.
22. Вовчак О. Д. Страхіві послуги: зб. навч. завдань. Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2005. 47 с.
23. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2007. 328 с.
24. Гребенщиков Э. С. Финансовый кризис в мире: последствия и уроки

для страхового бізнесу, регуляторів і страхователів. *Фінанси*. 2009. № 3. С. 53-58.

25. Денисенко, М. П. Інновації на страховому ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 79 – 82.

26. Диденко В.Ю. Оптимізація структури капіталу і її вплив на ринкову вартість страхової організації. *Аудит і фінансовий аналіз*. 2009. №3 С. 57-65.

27. Долгошея, Н. О. Страхування в запитаннях та відповідях : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 318 с. URL : <http://westudents.com.ua/glavy/89716-1-neobhdnststrahovogo-zahistu-yak-vajlivogo-zasobu-ekonomchnobezpeki.html>

28. Зоря С. П. Особливості конкуренції на страховому ринку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 4. С. 274 – 279.

29. Історія страхування: підручник. С. К. Реверчук, Т. В. Сива, С. І. Кубів, О. Д. Вовчак. К.: Знання, 2005. 213 с.

30. Козьменко О. В., Кузьменко О.В. Використання структурного моделювання при дослідженні показників страхового ринку і ринку банківських послуг. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 5. С. 284 – 292.

31. Левченко В. Теоретико-прагматичні підходи до формування конкурентоспроможності страховика. *Світ фінансів*. 2013. № 1. С. 169 – 174.

32. Максимчук М. Тенденції розвитку та новації класичного страхування. *Фінансовий ринок України*. 2012. № 3. С. 18 – 19.

33. Мних М. В. Страхування в Україні в умовах глобальної економічної кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 4. С. 33-35.

34. Мыслик, Г. Наша цель – стать еще ближе к страхователям, и в корпоративном сегменте, и в рознице. *Insurance TOP*. 2016. № 3(№55) С. 18 - 19. URL : <https://forinsurer.com/files/file00579.pdf>

35. Непочатенко О. О. Страхування : посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. О. Непочатенко, В. І. Гайдай, І. В. Хлівна. Умань, 2011. 258 с.

36. Непочатенко О.О., Власюк С.А., Бондаренко Н.В., Поліщук К.С. Сучасний стан екологічного страхування в умовах загострення екологічної ситуації в Україні. Зб. наукових праць Уманського національного університету садівництва. Редкол.: О.О. Непочатенко (відп.ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2019. Вип. 94. Ч.2 : Економічні науки. 204 с.

37. Осадець С. С. Страхові послуги: підручник / За ред. проф. С. С. Осадця і доц. Т. М. Артюх, КНЕУ, 2007. 464 с.

38. Осадець С. С. Страхування: підручник. Керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. К.: КНЕУ, 2006. 528 с.

39. Паращак О. Фундамент перестраховування. *Український науково-практичний журнал «Страхова справа»*. 2008. № 1. С. 34-50.

40. Перетяжко, А. Страховий ринок розвивався не благодаря, а вопреки. *Insurance TOP*. 2017. №1(57). С. 8-10. URL : <https://forinsurer.com/files/file00601.pdf>

41. Поддєрьогін А. М. Страхувальний менеджмент: підручник. Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. Вид. 6-те, перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2006. 460 с.
42. Полуляхова О. О. Вплив внутрішнього страхового ринку на розвиток туристичної галузі України. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 20. С. 124 – 127.
43. Прокопчук О.Т. Автостраховання та інструмент управління ризиками сільськогосподарських підприємств / Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». 2011. №7 [10]. –С. 255-259.
44. Прокопчук О.Т. Ключові особливості сільськогосподарського страхування: теорія, тенденції та протиріччя / Матеріали всеукраїнської наук. конф. Молодих учених, (Умань, 15 березня 2012р.) / Мінагрополітики та продовольства України, Уманський національний університет садівництва. Умань, УНУС. Ч.2 «Економічні та загальноосвітні науки». 2012. С. 94-95.
45. Прокопчук О.Т. Проблеми та доцільність впровадження обов'язкового державного медичного страхування / Зб. наук. праць Уманського національного університету садівництва. Умань, 2012. Вип.78. Ч.2 : Економіка. С. 39-48.
46. Прокопчук О.Т. Розвиток страхування в агровиробництві / Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. 2013. №1 (6). С. 250 – 254.
47. Прокопчук О.Т., Улянич Ю.В., Бечко В.П. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу. *Актуальні проблеми економіки* (науковий економічний журнал). 2014. № 3 (153). С. 46-53.
48. Ратошнюк І. М. Страхувальний ринок України: проблеми і перспективи розвитку. URL : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/78288.doc.htm
49. Світлична О.С., Сташкевич Н.М. Управління фінансами страхових організацій: навч. пос. Одеса: Атлант , 2015. 258 с.
50. Страхувальний ринок України: стан та перспективи розвитку: монографія / С. О. Булгакова, А. В. Василенко, Л. І. Василенко та ін.; А. А. Мазаракі (заг. ред.). К.: КНТЕУ, 2007. 460 с.
51. Страхувальний ринок України: тенденції розвитку та удосконалення: рекомендаційний бібліографічний показник / Наукова бібліотека КЕІ ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»: укл. С. І. Тимченко; за ред. О. О. Картечевої. Кривий Ріг: Наукова бібліотека, 2017. 103 с.
52. Страхування, його принципи, економічна сутність, роль та значення у суспільстві // *Страхування та страхові послуги у господарській діяльності*: навч. посіб. / В. І. Антонік, В. Д. Кононенко, Є. К. Бабець, О. В. Антонік, Т. В. Квітка. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2015. С. 12 – 24.
53. Супрун А. А., Хлівний В.К. Страхувальний ринок України в умовах системної кризи. *Фінанси України*. 2013. № 9. С. 68 – 75.
54. Ткаченко Н. В. Страхування. Практикум: навч. посіб. К.: Ліра К, 2009. 270 с.

55. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика: монографія / Нац. банк України, Ун-т банків. справи. – Черкаси: «Черкаський ЦНТЕІ», 2009. 570 с.
56. Торб'як М. Розвиток страхового ринку у національній економіці. *Банківська справа*. 2014. № 5-6. С. 26 – 32.
57. Тринько Р. І. Страхування в системі економічної безпеки: Монографія / Р. І. Тринько (кер. авт. кол.). Л.: ЛьвДУВС, 2008. 328 с.
58. Тронин Ю. Н. Основы страхового бизнеса. М.: Альфа-пресс, 2006. 409 с.
59. Туриной А. ПриватБанк предлагает страховым компаниям новую модель сотрудничества. *Insurance TOP*. 2016. № 3(№55) С. 26 - 27. URL : <https://forinsurer.com/files/file00579.pdf>
60. Улянич Ю.В. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні. *Зб. наук. праць Уманського нац. ун-ту садівництва*. 2013. Вип. 83. Ч. 1. С. 227 – 234.
61. Шегда А. В., Голованенко М. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: навч. посіб. за ред. А. В. Шегди. К.: Знання, 2008. 271 с.
62. Шумелда Я. Страхування: навч. посіб. К.: Бізон, 2007. 328 с.
63. Яворська Т. В. Конкурентне регулювання страхового підприємства України. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 8. С. 115 – 122.

Допоміжна

1. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995, № № 47, 48, 49, 50, 51, 52. ст. 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80>
2. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011, № 48-49, ст.536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>
3. Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 р. № 1523 URL:www.rada.gov.ua
4. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків : Затверд. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 р. № 590 URL: www.rada.gov.ua
5. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 лип. 2010 р. № 2404-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
6. Про державну підтримку сільського господарства : Закон України від 24 черв. 2004 р. № 1877-IV. URL: <http://portal.rada.gov.ua>
7. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VII: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

8. Про затвердження максимальних розмірів страхових платежів за договорами міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : від 6.01.2005 р. № 5 URL: www.rada.gov.ua

9. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків : Закон України від 1 липня 2004 року N 1961-IV. URL: <https://zakon.help/law/1961-IV/edition25.07.2018/page4>

10. Про затвердження Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації : Затверд. Постановою Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2017 р. № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/676-2017-%D0%BF>

11. Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяна третім особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 9.09.2002 р. № 944 URL:www.rada.gov.ua

12. Про затвердження Порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї : Затверд. Постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002р. № 402 URL:www.rada.gov.ua

13. Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарськими товаровиробниками державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів) на які у 2012 р. надається компенсація вартості страхових платежів (премій) : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серп. 2012 р. URL: <http://portal.rada.gov.ua>

14. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. № № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

15. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>

16. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 9 лют. 2012 р. № 4391-VI. URL: <http://portal.rada.gov.ua>

17. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 20 листоп. 2012 р. № 5495-VI: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>

18. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

19. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : розпорядження від 30 груд. 2015 р. №1437-37-р: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

20. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг : Закон України від 12.07. 2001 р. № 2664-ІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

21. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV. Відомості Верховної Ради України. 2003, №40-44. ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Державної податкової адміністрації України: URL: <http://www.sta.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державної служби зайнятості URL: <http://www.dcz.gov.ua>
4. Офіційний сайт Держкомстату України. URL: ukrstat.gov.ua
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: kmu.gov.ua
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: me.gov.ua
7. Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики: <http://www.mlsp.gov.ua>
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Національного банку України. URL: bank.gov.ua
10. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Пенсійного фонду України URL: pfu.gov.ua
12. Офіційний сайт Президента України. URL: prezident.gov.ua
13. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org.ru>
14. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві URL: <http://www.social.org.ua/>
15. Офіційний сайт Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності URL: <http://www.fse.gov.ua>